

Woodcraft

2/2011

časopis Ligy lesní moudrosti

léto

str. 2

STALO SE STR. 2
Co se událo v LLM.

SICÍLIE – VŮŇĚ ANTIKY STR. 10
Jan Klement – Čiko

**VLASTIVĚDNÁ NAUČNÁ STEZKA
„KRAJEM CHRUDIMKY“** STR. 16
Kateřina Benešová – Wičanhpi

DAKOTSKÁ PEC STR. 19
Albert Minář – Hrom

**NÁMLUVY, MANŽELSTVÍ
A RODINA U ARAPAHŮ** STR. 21
Zdeněk Salzmann

JEDNODUCHÉ BOTY Z KŮŽE STR. 24
Jiří červinka – Brko

**ÚVAHY NAD DEVÍTI HLAVNÍMI
ZÁSADAMI WOODCRAFTU** STR. 26
Martin Kupka – Logan
Helena Jindrová – Helča

ZIMNÍ ČAJ STR. 29
Iva Merhautová – Olowanteča

TŘINÁCTKA STR. 30

ZE STARÝCH KRONIK STR. 31

**JAK KOJOT UKRADL SLUNCI
TABÁK** STR. 33
Tereza Chmelová – Magazuwin

VELKÝ PŘÍBĚH BÍLÉHO BIZONA STR. 34
Kačka Bejčková

POEZIE STR. 36
Pavla Zíková
Kateřina Chvátalová – Ileyawin

**TĚŠÍ MĚ,
ANEB HRAVÉ SEZNAMOVÁNÍ** STR. 37

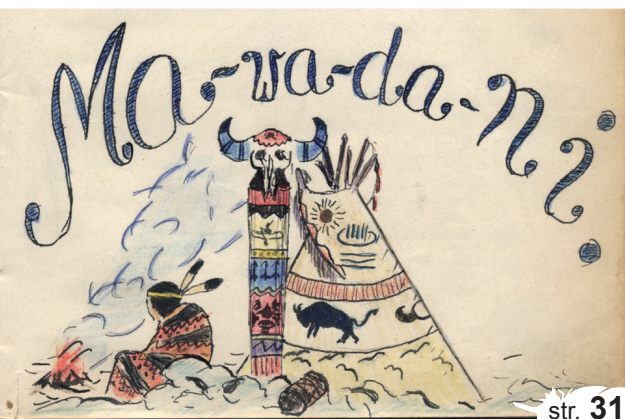
KOMIKS – TEČAN A KOJOT STR. 39
Jan Merhaut – Mokrouš

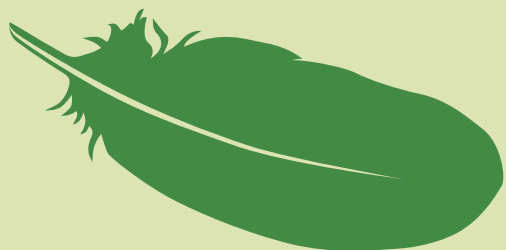
str. 10

str. 16

str. 31

Redakční rada

Šéfredaktorka

Kateřina Benešová – Wičanhipi

Obrazový redaktor

Tomáš Koubek – Okeya

Grafická úprava a DTP

Martin Svoboda

Jan Bejček – Thokata Mani

Korektor

Vlastík Růžička

Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem.

Adresa redakce

Liga lesní moudrosti –
časopis Woodcraft,
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

časopis@woodcraft.cz
http://www.woodcraft.cz

Knihářské zpracování a tisk

RETISK – Praha

Distribuce

Balmax, s.r.o.

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrací jen na vyžádání autora.

Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Cena výtisku 30 Kč plus poštovné.

Informace o předplatném na ustredi@woodcraft.cz.

Cena pro členy LLM v příspěvcích.

Ročník 22, číslo 2.

Navazuje na časopis *Bizoni vítř*.
Náklad 700 ks.

Uzávěrka příštího čísla je 16. srpna.

ISSN 1210-5252.
MK ČR E 5455

1. strana obálky

Foto: Ája Lehká.

4. strana obálky

Kreslí: Pavel Čech.

„Lepší diamant s kazem než oblázek bez kazu“ – stálo napsáno mezi mnoha jinými zamýšlení hodnými větami a úvahami ve vývěsce před venkovským kostelíkem. Odkazovalo to k jakémusi prastarému čínskému moudru. Opsala jsem si tu větu do vandrovnické knížky s cílem promyslet, co vlastně říká a co s tím.

Prvooplánový význam je jasný. Buď diamantem, i když máš své chyby, sžij se s nimi a budeš pevný a silný, možná i místy průzračný, zkrátka o několik úrovní převyšíš ten obyčejný oblázek, kterých se všude u řek válí spousty, zatímco diamant, to je něco! Diamant je king, král všeho kamení! To už přece stojí za trochu snahy!

Kdo to ale určil, že diamant je ten pravý, ten nadřazený, ten báječný a téměř úplně perfektní? Možná je jen věcí volby sáhnout po oblázku. Oblázek, sžitý s živly a prostředím, dokonalý ve formě a tvaru, doprovázený společenstvím dalších, různobarevných přátel. Dost pevný, aby přežil staletí, den za dnem v důvěrném hovoru se vším, co jej obklopuje. Být oblázkem, spokojeným se svým údělem, dělajícím to, co oblázkům přísluší, a bělostně zářit na sluníčku – není dokonalost právě tohle?

Možná. Vzpomínáte? Taky se tak rádi shýbnete pro oblázek *s kazem*? Třeba je nám, strakatým, pokrouceným a drobnými žilkami protkaným valounkům s těmi *kazovými* oblázky dobře. Pro ty drobné nedokonalosti nám zůstávají v paměti a v srdci.

S modrou oblázkově diamantovou oblohou

Vaše redakce

Wičanhipi

U článků najdete tipy na činy a mistrovství, k jejichž plnění vás může článek inspirovat nebo vám pomoci.

Líbí se Vám časopis *Woodcraft*? Nejste členové Ligy lesní moudrosti, ale chcete, aby Vám příští rok chodil rovnou do schránky? Jste členové LLM, ale jeden výtisk Vám nestačí?

Objednejte si předplatné!

Stačí zaplatit 140 Kč na účet LLM č. 157137398/0300, uvést variabilní symbol 7711 a do zprávy pro příjemce napsat Vaše jméno a adresu, na kterou Vám má časopis chodit. *Woodcraft* si též můžete předplatit hotově v kanceláři LLM, či se informovat o jiných možnostech na ustredi@woodcraft.cz.

Náčelnické zkoušky 2010/2011

V uplynulém roce proběhly dva běhy náčelnických zkoušek. Na jejich uspořádání se nám podařilo získat prostředky v rámci projektu Národního institutu dětí a mládeže *Klíče pro život*. Získání peněz určených na „vzdělávání pracovníků pracujících s dětmi a mládeží“ však bylo vázáno přísnými podmínkami, například povinný počet účastníků, povinný počet „vyučovacích hodin“, povinné začlenění inovativních prvků apod. Organizátory a lektory to nutilo velmi pilně zapracovat na přípravě celé akce i jednotlivých lekcí. V porovnání s předchozími lety se velice posílila praktická stránka (nejhlubší dojem nepochybně ve všech zanechala dost naturalistická zdravotní, ale určitě i *vyběhávání* všech povolení nutných pro uspořádání dětského tábora, inspirativní snad byly i přírodovědné, outdoorové a další praktické úkoly). Valnou většinu teoretických materiálů studovali účastníci doma, z domova si mohli na počítači po přihlášení do systému plnit zkušební i závěrečné zkuškové testy

a víkendy se zaměřovaly zejména na vzájemné poznávání, sdílení zkušeností, diskuze a praktické dovednosti. Času je vždy málo, naplnit bychom jistě mohli i ještě ne jeden víkend. Ale není možné, snad ani nutné, zvládnout úplně vše během dvou víkendů. Námětů k diskuzím je mnoho a lze se jimi zaobírat na dalších ligových akcích i v širším kruhu.

Bylo výborné, že se ve skupinách sešli lidé z různých kmenů a náčelnické zkoušky otevřely možnost nahlédnout do ligového dění za hranicemi vlastního kmene. Snad i vzájemné poznání lidí z jiných kmenů přispělo k prohloubení pocitu sounáležitosti s celou organizací. Doufám, že se nám podařilo podnítit zájem případných náčelníků o woodcraft jako takový. Woodcraft, lesní moudrost, je ve svém základě výchovné hnutí, a proto by právě náčelníci měli mít na vědomí, že kmenová činnost by neměla být *pouhou* zábavou ve volném čase naplněnou hrami, tábořením nebo sportováním (ač vše je chvályhodné!), ale měla by směřovat k tomu, aby z kmenových svěřenců vyrostli lidé v první řadě čestní, zodpovědní a duševně silní, přičemž pobyt v přírodě a další kmenové činnosti jsou nikoliv cílem, ale prostředkem této výchovy směřující k *čistému lidství*. V diskuzích nad woodcrafterským zákonem jsme se zamýšleli nad tím, co dělá woodcrafterský kmen woodcrafterským kmenem, co máme společného a čím se od sebe jednotlivé kmeny liší, jak vysvětlit dětem nebo jejich rodičům, co to vlastně woodcraft je. Doufejme, že tato výměna zkušeností byla pro všechny zúčastněné vítanou inspirací a námětem k dalším úvahám.

Po uplynulých náčelnických zkouškách vznikly (případně jsou ve fázi vzniku) dva nové kmeny. Možná

by vznikly i bez ohledu na náčelnické zkoušky a díky této akci se jejich vznik pouze popohnal. Jiné kmeny prý absolvování zkoušek nakoplo k rozvoji do té doby skomírající činnosti. To jsou zprávy, které nás velmi těší a pobízí k dalším podobným činnostem. Náčelnické zkoušky absolvovalo celkem 32 lidí z 12 kmenů (včetně pár účastníků z břevclavského Junáka), což je při počtu 32 kmenů slušný podíl. Ráda bych věřila, že zkoušky byly motivační injekcí pro všechny účastníky a že se to projeví na zkvalitnění činnosti i nabírání nových dětí.

A co bude s náčelníckými zkouškami dále? Bude-li možnost, pokusíme se ještě jednou o získání prostředků v rámci projektu *Klíče pro život*. I když to nevyjde (nebo po případném dalším běhu), maximálně využijeme připravené a osvědčené modely a v nadcházejících letech uspořádáme dle potřeby další běhy. Uvažujeme i o pořádání více rozmanitých *vzdělávacích* víkendů pro širší okruh zájemců než pouze pro adepty na náčelníky, kde by mohl pro účely náčelnických zkoušek fungovat jakýsi kreditní systém. Ale o tom snad někdy příště, až naše úvahy nabudou ucelenější formy.

Pozornosti kmenů by rozhodně neměla ujít srpnová Čotokva Malé lóže, která bude do zajista neméně zajímavá a akční jako proběhlé náčelnické zkoušky, a je určena členům od 15 do 19 let. Závěrem bych chtěla vyseknout hlubokou poklonu zejména Evě Weiselové, Čeyanale, Máje a Tokaheyovi, ale samozřejmě i všem ostatním organizátorům a lektorům, díky jejichž nasazení, pili a neotřelým nápadům byla nasazena laťka náčelnických zkoušek pěkně vysoko.

Kamila Lunerová
náčelnice LLM

Víkend komunikace s mimozemšťany i pozemšťany

V pátek večer jsme se sešli ve skautském srubu v Brandýse nad Labem. Představte si, projedete panelákovým hájem, okolo supermarketu a dětského hřiště a najednou vás ohromí srub jak vystřižený z horské louky. A co teprve ráno, když se jdete ven protáhnout, podvědomě už jste připraveni na *obvyklé* panorama, les a potůček, a místo toho pozorujete čerstvě vyprané cejchy na protějším balkóně 3. patra vlevo. Opravdu nezapomenutelný pocit a brandýským skautům patří můj obdiv!

Zahájení víkendu proběhlo v tělocvičně (součást srubu), kdy jsme se navzájem všichni představili a sepsali si, co od kurzu očekáváme. Posléze se místnost proměnila v útulné kino – a na programu byly speciální zprávy o přistání mimozemských bytostí v blízkosti brandýského sídliště. Všem nám hned bylo jasné, že to nebude náhoda, a vyhrnuli jsme se na louku za srub. A skutečně, vzadu na louce se v doprovodu silného smrádku trhavě pohybovalo pár mimozemšťanů! Snažili jsme se všemožně navázat kontakt, verbálně i nonverbálně, dotykově i bezdotykově, ale víceméně nám to nebylo nic platné, bytosti neprojevovaly žádnou touhu po navázání přátelství. Fakta z tohoto setkání jsme později telefonicky sdělili záznamníku NASA. Jasně je, že navazování komunikace se stvořeními, s nimiž nemáte nic společného (možná ani časoprostorovou dimenzi!), není vůbec snadné. Večer pokračoval přátelskou komunikací nad čajem a kytarou.

Sobota začala tradičně rozcvičkou a snídaní, dopolední program

zahájil Milan přednáškou o řečnických tricích a proti-tricích. Na něj navázala Anpao s hrou „na budování týmu“. Ve skupině jsme se během dvaceti minut měli dohodnout na strategii navazování komunikace s neznámou vesmírnou civilizací – kdo zůstane na lodi a kdo půjde do terénu. Vyzkoušeli jsme si tak role v týmu, uvědomili si, jakou roli ve společnosti obvykle zaujímáme a jestli nám to vyhovuje. Po obědě v místní restauraci následoval Wičanhpín program zaměřený na naslouchání. Na několika jednoduchých cvičeních jsme si uvědomili, jak to je s naším vnitřním a vnějším prožíváním, nakolik dáváme najevo to, co opravdu cítíme. Poté jsme si ve dvojicích zkusili být pozornými i nepozornými posluchači a snažili se vyjádřit, co to znamená *být sám k sobě upřímný*. Další část programu pro nás připravila Wičanhpi s Awačín – MBTI typologie. Jedná se o test, který sleduje lidskou osobnost na čtyřech rovinách:

odkud čerpáme energii, jak získáváme informace, jak je zpracováváme a jakým způsobem plánujeme. Awačín s Wičanhpi nám každou část typologie přiblížily trefnými scénkami, v nichž docházelo k nedorozuměním mezi odlišnými temperamenty, a poté jsme si vyplnili každý svůj test a zjistili tak trochu více sami o sobě i o často nepochopitelném chování svého okolí

V poledne se tělocvična opět přeměnila v kinosál a Ablákela nám na oněmělých scénách z filmů a seriálů dokázal, jak velkou roli v dorozumívání hraje nonverbální komunikace – vyjadřování se pomocí gest a mimiky. A poté se prostor proměnil potřetí – kamera, světla, pódium – a byla tu naše vlastní minutová vystoupení. Mohli jsme si vybrat, buď mluvit na předem promyšlené téma, nebo improvizovat na nenadále vzniklou situaci. Účelem bylo chovat se co možná nej-přirozeněji a zároveň využít nově získané informace o komunikaci.

Při vystoupeních nás natáčel Medvěd, abychom se sami na sebe mohli později podívat a na vlastní oči se přesvědčit, co nám jak jde. Některé scénky byly opravdu silné, například Jankovo konejšení Awačín v hysterickém záchvatu nebo Mokroušův monolog o nepřekonatelném strachu z výšky (projevujícím se i při výměně žárovek). Odměnou všem účinkujícím byl raut, ke kterému jsme se zušlechtili (páni nasadili klobouky, dámy nahodily šály a kabelky) a při němž jsme vedli společenské řeči. Jídlo bylo opravdu

vynikající a řeči chvílemi poněkud ubíjející... No a zbytek soboty jsme strávili pouštěním scének a jejich rozebíráním. Někteří z nás potom ještě našli vnitřní sílu a pěli písně, pili čaj a veselili se, jiní zalezli do spacáků a v mžiku spali.

Nedělní dopoledne patřilo Wikiho indiánskému poradnímu kruhu. Nejprve jsme se zklidnili, uvolnili a snažili se navázat harmonii sami se sebou, všemi spoluúčastníky i místem zároveň, poté jsme uprostřed místnosti vytvořili kruh z kamenů. Každý si svůj kámen

položil na místo, které považoval za nejvhodnější, z kruhu tak opravdu zářila téměř hmatatelná energie a harmonie. Tuto pozitivní sílu jsme posléze použili k řešení problémů v kmenech i těch osobních. A po posledním společném jídle přišla na řadu Awačín s povídáním o transakční analýze. Pod tímto pro mě krkolomným názvem se skrývá zajímavá psychologická teorie o třech rovinách osobnosti: Dítěti, Dospělém a Rodiči. V každém z nás jsou tyto tři složky obsaženy a záleží, která převládá a v jaké situaci se zrovna ocitáme. Awačínina přednáška se zabývala komunikací mezi dvěma osobami, kdy u každé převládá jiná složka, a technikami, jak dosáhnout v komunikaci rovnováhy, aby se všichni cítili fajn.

A na samý závěr víkendu jsme si už jen všichni navzájem poděkovali, hlavní dík patří ohniveckému společenství za jejich energii a kreativitu, kterou vložili do příprav, Medvědovi za technické vymoženosti a jejich ovládání a Lasíkovi za výborné jídlo a můj osobní dík všem za uvolněnou a přátelskou atmosféru a vůbec příjemný víkend.

Lucie Fryčová

Stará Praha

Dne 9. 4. 2011 se konala hra STARÁ PRAHA. Tento rok se odehrávala v Záběhlicích. STARÉ PRAHY se zúčastnily kmeny Ťapáč, Bobři, Jesťábi, Strážci údolí, Stopaři, Kynkažu, Čovečové, Mawadani, Tussilago, Jilm a Trilobit. Soutěžící byli losem rozřazeni do osmi skupin.

Hra spočívala ve vyšetřování vraždy pana Rohlíčka. Probíhala tak, že soutěžící chodili po stanovištích, která se nacházela na předem určených místech. Na stanovištích byla vždy

osoba, která pana Rohlíčka znala (jeho žena, dcera, zahradník atd.) a za splnění úkolů dala soutěžícím body a řekla jim svou výpověď ohledně vraždy. Cestou po stanovištích museli soutěžící odpovídat na otázky, které měli zvláště na papíře a za které dostávali určitý počet bodů. Počasí nám moc neprálo. Ráno byla zima a foukal studený vítr, ale během dne se oteplilo. Přesto jsme si STAROU PRAHU náramně užili a doufáme, že se příští ročníky také vydaří!

Andy z Ťapáče

14. woodcrafterský ples v Tuchlovicích a turnaj v shiny

Všechny tance a setkání chtivé woodcraftery letos po krátké odmlce přivítaly Tuchlovice. A jak již místo napovídá, pod palce si to vzali Jestřábi. Kdo přijel již v pátek, mohl si ještě večer pod dohledem zkušených a velmi shovívavých tanečních mistrů oživit, co že ho to před pár lety učili v tanečních. Případně se kroky základních tanců učil od píky.

A že k ligovému plesu nepatří jen večer plný tance a nenucené konverzace, dokázal bohatý sobotní program. Sportsmeni z kmenů Jestřábi, Osmaka Opo, Stopaři, Ťapáč a Kynkažu si to rozdali v shinech. Šikovné a kreativní slečny woodcraftery zas zlákala Jarní dílna. Zatímco výstupy z shiniového klání byly

kromě pár naražených holení čistě nemateriální podstaty – silné dojmy ze hry a příjemná únava, dámy si z dílničky s dojmy a vypovidanými dírami v hlavách odnesly krásné výrobky. Co jsem měl štěstí zhlédnout – smaltované přívěsky a spony, přáníčka zdobená skládanými čajovými sáčky, náušnice a korálky z fima a košíčky pletené z pedigu. Jistě uznáte, že aktivity obou skupin byly velmi vyčerpávající, není proto divu, že jen málokdo podlehl kouzlu sauny a bazénu.

Hodiny mezitím pokročily a nastal čas hodit se do gala, dotáhnout oční stíny i kravaty a vyrazit na ples. Před budovou Tuchlovického hostince již stály zástupy dalších účastníků, ale sál všechny pohodlně pojmul. Hned jak každý našel své místo, vystoupila na plac Veronika Svobodová – Králík z Jestřábů

Petra Šulcová – Havířpa

s partnerem. Pro předtančení si připravili baletně-walzové ztvárnění pohádky o Popelce. Poté se již slova ujala hudební skupina, která nám k tanci a poslechu hrála celý večer. Do repertoáru zařadila hity napříč mnoha žánry, vždy však v kvalitním podání. Díky tomu si jistě každý přišel na své. Program zpestřilo mimo jiné vyhlášení turnaje v shinech, který suveréně vyhrálo družstvo z Jestřábů. Jelikož však byli domácím celkem, rozhodli se pohár předat druhému týmu – Železobetonu, tvořenému členy Stopařů, Ťapáče a Osmaka Opo. V další pauze mezi tancem mohl každý oprášit své modelářské schopnosti, složit vlašťovku a hodit s ní co nejdál. A nechyběla samozřejmě ani štedrá tombola, která nezapomněla utěšit moudrými citáty i ty, kterým trocha toho tombolového štěstíčka chyběla.

Věřím, že nejsem sám, když řeknu, že letošní ples se fakt povedl a že si Jestřábi a hlavně Májka (hlavní duše celé akce) zaslouží velké WAŠTÉ!!!

Jan Merhaut – Mokrouš

Petra Šulcová – Havířpa

TaMaLo (Táboření Malé lóže)

Jak už název napovídá, táboření bylo určené pro dětské kmeny. Celá akce se odehrávala na Malém Waldenu a organizovali ji členové Velké rodiny. Ráno v osm hodin psi bojovník Hlad probudil celý tábor bubnováním, doprovázeným pokřikem: „Héééja!“

První den táboření jsme zahájili ranní písní s prosbou o slunečné dny, což nám taky Velký duch splnil. V poledne bylo slavnostní zahájení s netradičním obřadem – vysypávání čtyřnásobného ohně barevnými písky.

Čtyři zástupci ze čtyř hlavních kmenů vysypali každý jedno světlo a řekli, co pro ně znamená. Potom každý z nás dostal jeden látkový čtvereček, na který jsme napsali nebo nakreslili své přání k světlu Země, který ten den byl. Šátky

s přáními jsme navlékli na provázky a zavěsili je na břízu a ukotvili k zemi kolíky, aby vlály ve větru a přání donesly až k Wakantankovi.

Poté jsme se trochu rozptýlili závodem s názvem *Žebříková rallye*. Aby se všichni vzájemně seznámili, byli rozděleni asi do čtyř skupin. Každá skupina měla vyrobit žebřík s příčkami, ve kterém měla projet = proběhnout trasu určenou v lese. Žebřík si vyrobili i dospělí a projeli trasu taky.

Odpoledne byla možnost natrénovat si lakros. K dispozici byly plastové lakrosky a tenisáky. Musím se ale přiznat, že já jsem strávila část tohoto odpoledne v *Krváku* (rybníku v lese), kde se i přes strašný chlad vody dalo docela dobře koupat. Odpoledne bylo hodně volné, aby si mohly kmeny, které právě přijely, dostávat týpí a zabydlet se. Den byl ukončen tradiční večerní písní, s pohledem na nádherné hvězdné

nebe, které je ve městech jen těžko spatřitelné.

Ráno se všichni sešli na ranní píseň a prosba o sluníčko se opět, aspoň na dopoledne vyplnila. Po ránu byla připravená stanoviště rozmístěná po celém tábořišti. Všude si každý mohl něco vyzkoušet nebo si splnit nějaký čin. Na hrázi bylo lano na šplhání. Jinde jsme měli poznávat drobné živočichy v malých uzavřených kelímcích, k tomu určených. Mezi nimi byly třeba pijavice z potoka, žížala, pavouk, komár či slunéčko sedmitečné. Kdo úkol splnil, získal coup – pruh látky, který si mohl zavázat na coupovou hůl. Na dalších stanovištích jsme např. poznávali rostliny, stopy i bobky, pozorovali dalekohledem ptáky na papírcích, zkoušeli činy – chůzi na chůdách, vrh koulí, hod oštěpem a lukostřelbu. Také si každý mohl vyrobit náhrdelník s mušličkou, udělat si kolečko do vlasů obmotávané lýkem, větší si třeba šili mokasíny, a kolečka kvilovali.

Že bylo poledne, jsme zjistili starou indiánskou metodou – uslyšeli jsme zvony z nedaleké vesnice. A tak se všichni rozprchli do svých týpí na nějakou baštu, aby měli dost síly na odpolední aktivitu. Po obědě byla vyhlášená bojovka. Hráli jsme ve stejných skupinách jako včera a každý člen téže skupiny měl kolem hlavy zavázanou mašli jedné barvy, aby se hned poznalo, kam patří. Potom si skupina našla úkryt v lese, kde měla dostatečné zásoby hadrových míčků, kterými odrážela útoky nepřátelských skupin. Uprostřed měla každá skupina své coupové hole. Cílem bylo získat co nejvíc těchto holí a co nejvíc jich ubránit. Vyhrála skupina růžových. Když se všichni vrátili zpět do tábora, ženy už chystaly nějaké dobroty na ohništích.

Asi po čtvrt hodině začal bouřit Hromový pták a přidaly se k němu

Kamila Lurčová

i kroupy a veliký liják. Když bouřka ustala, bojovníci nachystali initi, na kterou jsem se nejvíc těšila. První šly ženy a dívky. Initi vedla Waštevín, a moc pěkně. Co se dělo uvnitř, vám nepovím, protože to podle indiánů má zůstat jen mezi těmi, kteří tam byli. Následovala initi taky pro kluky a muže. Zatímco byli bojovníci v páře, já s Vendy, Kájou, Verčou a Dominičkou jsme chystaly indiánskou módní přehlídku. Připravily jsme si před týpím *molo* z rohoží a strojily jsme se do nádherných indiánských šatů, které byly kožené, taneční i na normální nošení, aby i lidé z nových kmenů v Lize Lesní Moudrosti, viděli šaty, které si třeba mohou vyrobit. Kamila (náčelnice LLM) všechno moc hezky komentovala a popisovala detaily na šatech, i na co se jaké šaty hodí. Po *módní show* nastal zlatý hřeb večera – sněm, kde jsme si přiznali činy, zahráli si pár her a zazpívali si.

Další den ráno jsem všechny opět vzbudila flétnou, zazpívali jsme ranní píseň, sluníčko zářilo nad našimi hlavami. Dopoledne bylo věnováno velikonočním tradicím. Všechny holky, ženy a paní připravovaly barevná vajíčka na Velikonoční

pondělí. Někdo barvil vajíčka voskem, v cibuli, nebo pomocí punčošek, my jsme zvolili mramorovaná vajíčka. Výsledek byl docela fajn, ale vymstilo se nám to na prstech všech, kteří tuto techniku zkusili. Barva vůbec nešla dolů.

Kluci si vyráběli pomlázky, dělali si vrbové písťalky a jak to tak vy padalo, těšili se na pondělí (na rozdíl od nás).

Ráno už kolem šesté hodiny chlapci usoudili, že jsme spali moc dlouho a vyhnali nás z pelíšků pomlázkami. Ve chvílce byl vzhůru celý tábor, z týpí se ozývalo ječení a všichni běhali po louce. Když už se probudilo i sluníčko, zahlédli jsme na obzoru horkovzdušný balón, jak se k nám blíží. Za chvílku už byl nad naší loukou a přistál kousek od rybníka a týpí Jestřábů. V balóně byli dva pánové a řekli, že vezmou s sebou jedno dítě. Byla to úžasná příležitost se proletět balónem, a tak jsem rychle přiběhla ke koši, jestli teda můžu letět. Než stačil táta něco pořádně říct, stála jsem v koši a už jsme vzlétali. Vznegli jsme se vysoko nad náš tábor a já jsem z toho měla smíšené pocity. Bylo nádherné letět balónem, mít vše u nohou, ale přece je-

nom ve mně zbyl pud sebezáchovy, který mi pořád říkal, že letím s úplně cizími lidmi. Ale strach mě brzo přešel, když jsem se od nich dozvěděla, že jsou to bývalí woodcrafteri. Po pár minutách letu ve výšce asi 300 metrů jsme klesli až ke korunám stromů. Cítila jsem, jak dno koše drhne o špičky smrků, ale byl to nepopsatelně úžasný pocit. Přeletěli jsme les a tábor mi už dávno zmizel z očí. Už jsem se koukala jen do krajiny polí, vesnic a rybníků. Přistáli jsme asi až po 20 kilometrech na poli, kousek od silnice, na které na nás čekal odvoz. Naložili jsme balón na vozík za auto a ti lidé mě odvezli zpátky k táboru. Zastavili u pole, odkud už jsem viděla koruny týpí, a já se šťastná vrátila zpátky. Po snídani začínalo hodně lidí balit týpí. My jsme ale v klidu seděli venku a Pavel nám ukazoval obrázky, které prodával v Americe. Jeden z nich mi věnoval. Jmenuje se *Přání* a je na něm kluk, který sedí u okna a dívá se na nebe, kde padá hvězda. Naše šajenské týpí nakonec zůstalo v táboře jako poslední a odjížděli jsme za deště, ale s těmi nejhezčími vzpomínkami. Howgh!

Kačka Bejčková
(ThokataManiho)

Vzpomínky na velikonoční táboření s „tomíky“

Někdy, když se zpětně vzpomíná na táboření, tak už člověk není schopen odlišit jedno od druhého. Některá jsou naopak velmi odlišná od těch předchozích či natolik výjimečná, že si je pamatují všichni.

A takové bylo i letošní velikonoční „indiánské táboření s tomíky“, kam za námi přijelo dvacet dětí a jejich vedoucí z turistických oddílů TOM Dakoti a Chippewa z České

Lípy. Nejprve byly námi – indiány, zajati, ale posléze se stali našimi přáteli. Mladí tomíci postavili týpí, vyrazili na loveckou stezku, naučili se několik indiánských tanců a písniček, zahráli si lakros a zúčastnili se našeho slavnostního volebního sněmu. Na oplátku nám vyprávěli o Velikonočních a vysvětlili nám, jak se pletou pomlázky.

Všichni – malí i velcí, indiáni i tomíci vytvořili příjemnou atmosférou, která byla naplněná radostí z poznávání nových přátel a nových věcí. Počasí nám přálo, a tak

jsme prožili víkend takřka letní, kdy někteří trávili dokonce volné chvíle v plavkách v potoce.

Po dlouhé zimě jsme opět strávili pár večerů v týpí u praskajícího ohně s přáteli. Troufnu si říct za všechny z kmene Osmaka Opo, že nás to moc bavilo a nabilo a dlouho budeme vzpomínat.

A co mě moc potěšilo? Díky snaze o co největší autentičnost indiánského tábora jsme se přiblížili

woodcrafterské zásadě MALEB-NOST VE VŠEM. A možná i to přispělo k celkové atmosféře tábora. A tak doufám, že se nám to podaří udržet i na další tábory...

Snad bude víc takových akcí, u kterých pisatel na závěr marně přemýšlí, co by zkritizoval, a tak radši článek ukončí s přáním hezkých dní.

Tereza Chmelová

Nejkrásnější sbírka – Pálava

Přijeli jsme v pátek k večeru do Klentnice a své věci odložili na místním fotbalovém hřišti, kde jsme také strávili dvě noci pod širým nebem. Zatímco první noc byla chladná a klidná, ta druhá byla přímo fujavecká. Na stromech kolem hřiště si lebedila hejna chroustů...

V sobotu ráno jsme vyrazili od Siroťčího hrádku do blízké obce na autobus, který nám omylem ujel (stáli jsme totiž na jiné zastávce), tak jsme se pěšky vydali na jiný autobus do Dolních Dunajovic. Od Siroťčího hrádku jsme šli lesní cestou, na které jsme mohli pozorovat rozkladací procesy a přirozený koloběh života v lesích, do kterého člověk nezasahuje svou přílišnou snahou. Kmeny stromů ležely na zemi porostlé mechem, houbami a poseté různými breberkami, které se staraly o jeho rozklad. Snažili jsme se během cesty určit různé ptáčky podle jejich zpěvu. Byli jsme překvapeni, jak člověku lehce unikne, kolik různých druhů ptáků se kolem něj prohání, pokud se na to nesoustředí. Z kmene stromu se ozývalo varovné syčení krutihlava a na mokřadech u Dolních Dujanovic poletovaly čejky a drobní ptáčkové a na okraji

obce jsme mohli pozorovat pěnkvu, drozda zpěvného (ten opakuje melodii vždy 2x) a také zvonohlídka. Po krátkém občerstvení jsme nasedli na autobus a nechali se dovézt na náves v Pasohlávkách. Pak jsme chodili okolo střední (Věstonické) Novomlýnské nádrže, která slouží jako ptačí rezervace a zároveň je zapsaná na seznamu evropských, tzv. *ptačích oblastí*. Nad hlavami nám poletoval moták pochop, který má křídla při letu stočená mírně vzhůru, proto se tak motá, dále jsme viděli moudivláčka, v rákosí na nás drsným hlasem „kerekere“ řval rákosník a na druhé straně v lužním lese prozpěvovali slavici a ozývala se kukačka.

Naši pozornosti neunikli ani lyska černá a poletující racci a rybáci, ani hlasy kuněk a lejsků bělokrkých. Narazili jsme také na dnes už vzácný jilm, který se pozná podle asymetrických tvarů listů. Na prašné cestě nás čekala housenka drvopleně obecného. Když jsme přecházeli po mostě, spatřili jsme konipasa a hejno chrostíků. Dorazili jsme do Dolních Věstonic, navštívili místní hospůdku a také archeologickou expozici *Věk lovců a mamutů* s kopii sošky Věstonické venuše. Pak jsme šli přes kopec do Pavlova, kde jsme navštívili vinný sklípek pana Zatloukala. Dostalo se nám zasvěceného výkladu vinaře i koštu jeho výrobků.

Alena Lehká - Ája

Druhý den jsme se šli podívat na Děvín. Cestou jsme pozorovali různé rostliny, jako např. kokořík mnohokvětý, pelyněk, vstavač vojenský, květinu nazvanou pilát (plete se s kostivalem), sesel, pryšec, kalinu tušalaj, hvozdík Lumnitzerův,

nenápadnou květinu áron, která prý zahřívá pestík až na 15 stupňů celsia, aby přilákala hmyz a byla tak opylována, dále rmen a kozlík lékařský. Na jedné větvi se vystavoval a nestydatě prozpěvoval žlutý strnad „bodejť bys sedláčku chcip“.

Takže opravdu můžu potvrdit to, co bylo slíbeno, že to bylo putování romantickou a neuvěřitelně pestrou krajinou, ozdobenou skalami, zříceninami hradů a barevnými květy.

Hana Novotná – Soraya

Jak se řekne zvíře lakotsky aneb Jak strávit den v pražské ZOO jinak?

Den se povedl. Počasí jak malované.

U pokladen se nás sešlo kolem 35. Velcí, malí, tlustí, tencí.

Kmeny: Strážci, Ťapáč, Tussilago, Jestřábi a pár jednotlivců.

Věkové rozmezí: 5 měsíců až asi 44 let.

Po zdolání tlačenic a zmatků u pokladen nám Owi u pand načrtla pravidla. Mávnutím kouzelného proutku jsme se proměnili ve zvířata. Najednou z nás byli žirafy, hroši, zebry a lvi. To podle toho, jak dlouho už chodíme po světě. Rozdělili jsme se do skupin, každá se měla neustále držet pohromadě. Naším úkolem bylo dát dohromady heslo a společně prchnout ze zahrady.

Dostali jsme mapku se zakreslenými stanovišti. Nejdříve jsme podle ní museli v ZOO najít sedm stanovišť (a tady výměnou za splnění vypečených úkolů poskládat útržky hesla), odpovědět na hromadu záhadných otázek, vyhnout se nebezpečně starší osobě s holí, a to všechno stihnout do 4,5 hodiny. A k tomu ještě to prodírání se v davu, protože do ZOO se ten den kromě nás rozhodlo jít deset tisíc lidí.

Pustili jsme se do toho s vervou. V naší červené skupince se iniciativy ujala aktivní Andy – Zebra, my ji respektovali a taky pomáhali.

Rozmysleli jsme si postup, jak na to půjdeme. Najít některá stanoviště byla docela fuška. Prý – „jejich umístění je orientační“. Můžu potvrdit – někdy bylo zapeklité je najít! Ale zvládli jsme to. Museli jsme, nejméně ze všeho jsme totiž potřebovali to heslo.

Bylo zvláštní být v ZOO v jiném režimu než normálně. Ne jen tak bloumat, ale mít úkol, až poslání! Hlíдали jsme čas, promýšleli nejlepší trasu. V časovém presu jsme dokonce jeli lanovkou. Nejvíce jsem se asi bála já, lev. Já vím, trochu nedůstojné! Nakonec jsem to zvládla i s šestiletou Anežkou na klíně. Strach byl zbytečný. Byla to paráda!

Úkoly na stanovištích byly zajímavé, z různých oblastí. Poznat zvířata z nahrávky v mobilu. Poskládat jména zvířat z kostiček s písmeny nebo namalovat co nejméně zvířat do čtyř minut. A podlézt čtyřikrát sochu koně Převalského s plnou pusou vody a za plného provozu neboli za focení robátek na koni – výtečné!

Vymezený čas utekl jako voda. Za výkřiků a dotazů „Budeme krmit kachny?“ „Můžu se tam podívat?“ „Jé – pštros!“ „Hele, to jsou krásný gori!“ „Já bych se projela na koničkovi!“ a „Já mám žizeň,“ jsme ve tři docabrtali k suvenýrům, závěrečnému srazu. Ještě doplnit odpovědi na otázky. Nebyly jednoduché, ale nápadité! Jak se jmenuje nejstarší klisna koně Převalského, co přivedla na svět deset mláďat? Nakreslete pštroší stopu na pískovišti u žiraf. Jak se netradičně brání lama alpaka? (Pliváním!)

Něco jsme se naučili, vzájemně se poznali, museli spolupracovat i improvizovat, každý člen skupiny měl svoji cenu. A hlavně – dobře jsme se bavili. Nemělo to chybu.

Ať žije nápaditý a podnikavý kmen Jestřábi! Poděkování je na místě.

Irena Žaloudková – Iri

Sicílie

– vůně antiky

„Tak kam letos vyrazíme?“ „Nevím, nemám nápad. Co letenky?“ „Sicílie – Catania z Prahy za osm set.“ „To zní hezky, proč ne. Vezmeme někoho s sebou?“ „Můžeme, ale je to celkem narychlo.“ Tehdy jsem ještě netušil, jaké krásy přírody, bohatou kulturu, historii a zážitky tento ostrov skýtá. Ale hlavně – ta vůně...

Nakonec jsme vyrazili jen já s přítelkyní na dvoutýdenní putování do neznáma. Téměř bez přípravy a všechno pěkně s sebou na zádech. Staré dobré klasické putování po východní části ostrova.

Taormina - výhled z Monte Tauro.

Antika a tisíciletá historie

Chrámy, paláce, sloupy, divadla, oltáře, amfiteátry, hrobky... veškerá architektura, na kterou si z převážně řecké antiky vzpomenete, číhá na každém rohu. Díky kristianizaci je tu nepřeborné množství kostelů, přestavěných chrámů

a katedrál z období středověku a baroka.

„Máš vůni souznění“

... Tak začíná refrén jedné písně od skupiny Lucie. A podobně jako klidná melodie této písně na mne zapůsobila úžasná vůně pocházející z vel-

kých květů oleandrů a další květeny. Ne že bych si liboval v čuchání po světě, ale tady na ostrovech je ta vůně tak intenzivní, že stojí za zmínění.

Mafie a obyvatelstvo

Slovo *Sicílie* u většiny lidí asociuje mafii. Upřímně řečeno, trochu jsem

se obával, co všechno můžu zažít v oblasti kriminality. Avšak moudré knihy mě uklidnily, že se není čeho bát. Nicméně historie mafie je velmi zajímavá, nebudu tu s ní obtěžovat, a člověk si uvědomí, z jakých poměrů je například současný italský premiér a mráz mu běhá po zádech. Drobné krádeže a vybírání aut jsou prý celkem časté a policie proti nim bezmocná.

Ze zkušenosti můžu říct, že na vesnicích jsme neměli problém nechat batohy téměř kdekoli. Dokonce se mi stalo, že jsme nemohli najít vstup do údolí Pantalica a zabloudili jsme do soukromé chaty. Tam nás velmi vřele přijali a dokonce nás autem odvezli na začátek treku do údolí. Dokladovku včetně pasu a peněz uvnitř, kterou jsem měl po celou dobu pobytu na Sicílii na krku pod tričkem, jsem nějak při sundávání batohu strhl a zůstala v autě. To, že jsem bez dokladů, jsem zjistil po půl dni a klusem jsem zamířil zpět k obydlí. Tam už na mě čekali s dokladovkou a chlazenou vodou, které je všude nedostatek.

Stopování tu není příliš obvyklé, možná ani legální, ale celkem se nám dařilo. Většinou tedy zastavovali francouzští turisté, ale někdy třeba zelináři, kteří nás obdarovali žlutým melounem, nebo bývalý skaut, který nás odvezl až 15 km do kopce na začátek treku Cava Grande. Ochota místních, hlavně vesničanů, je značná. Nikdo sice neumí žádný cizí jazyk a italštinu mají dost komolenou, ale lapají každé vaše slovo a chtějí pomoci. Vlídni jsou i v informačních centrech, na ulicích i kravaťáci v hotelích.

Zákony

„Policisté na Sicílii jsou nesmlouvaví a nekompromisní. Jediné, nad čím jsou ochotni přivřít oko, je

bivakování mimo kempy a opalování nahore bez.“ Dočtete se v několika průvodcích. Naštěstí jsem nemusel nic s policií řešit, ačkoliv jsme spali v kempu za celou dobu jen třikrát. Nechci navádět k nepravostem, ale pokud člověk zapřemýšlí, rozloží stan na rozumném místě za setmění a vstává brzo, nebude mít problémy. Výběr místa může být problematický, protože zejména na severní turisticky velmi navštěvované části ostrova je hodně zastavěné plochy, hlídané sady a příkrý svah až do moře. Na druhou stranu se mi podařilo několikrát spát na útesu přímo u moře, a to je pak silný zážitek. Místní ale nejsou tomuto způsobu nocování nakloněni. Oblíbené jsou vsudypřítomné ploty. Dokonce spousta značených cest vede přes ploty, brány nebo zdi. Téměř každé stavení má své psy, kteří dokážou vytrvale štěkat i hodiny v kuse.

Voda a klima

Je tu vedro na padnutí. Přes poledne (asi od 12.30 do 16.30) se striktně dodržuje siesta. Všechno se zavře, lidi jdou spát. Sympatická jsou pítka s pitnou vodou téměř v každém parku v každém městě, takže se dají překvapivě snadno doplnit tekutiny.

Na konci srpna dozrává ovoce. A je ho všude dost. Mandle, fíky, citrusy, hrozny, opuncie..., vše náramně chuti, vhodně doplní jídelníček. Nezralé touto dobou bývají granátová jablka a olivy.

Doprava

Italové jsou blázni, co se týče dopravy a silničního provozu, ale rozhodně nemají na Sicilany. Blinkry nepoužívá nikdo, klaksony jsou naopak používány ke všem řídicími úkonům – zatáčení, brzdění, rozjíždění, nadávání, či jen tak. Troubí se před zatáčkou (což vzhledem k úzkým

Cava grande - sorgente.

Etna.

uličkám ve městech je asi jediná výhoda zvukové signalizace), po zatáčce, na rovině, na parkovišti, pořád. K tomu všemu jsou tu velmi populární skútry, které do toho zmatku kličkují, přejíždějí přes celou silnici a otáčejí se za plného provozu do protisměru. Čáry na silnici nemají vůbec žádný význam a to ani na parkovišti. Nejtěžší je to pro chodce této dopravě nezvyklé. Aneb, jak doporučuje průvodce: „Při přecházení rázně vstupte do vozovky a upřeně se dívejte na nejbližší přijíždějící vozidlo. Pokud si netroufáte, připojte se při přecházení k někomu z místních.“ Celkem dlouho trvalo, než jsem si zvykl přecházet sám. Ale tak to tu opravdu funguje. Styl brzda–plyn. Víc než dvě třetiny aut byly potlučeny, poškrábány, nebo jim chyběla zrcátka. Naštěstí jsem nebyl na Sicílii řidičem, ale když jsme se o zdejším řízení bavili s kamarádem, tak říkal, že mimo města se dá jezdit rozumně, protože Sicilané jezdí ve městech průměrně 70 km/h (v povolené padesátce), ale mimo město jedou asi 80 km/h. Takže během cesty se neobtěžují příliš měnit svou rychlost.

Na Sicílii je vybudovaná velmi hustá dopravní síť autobusů (do

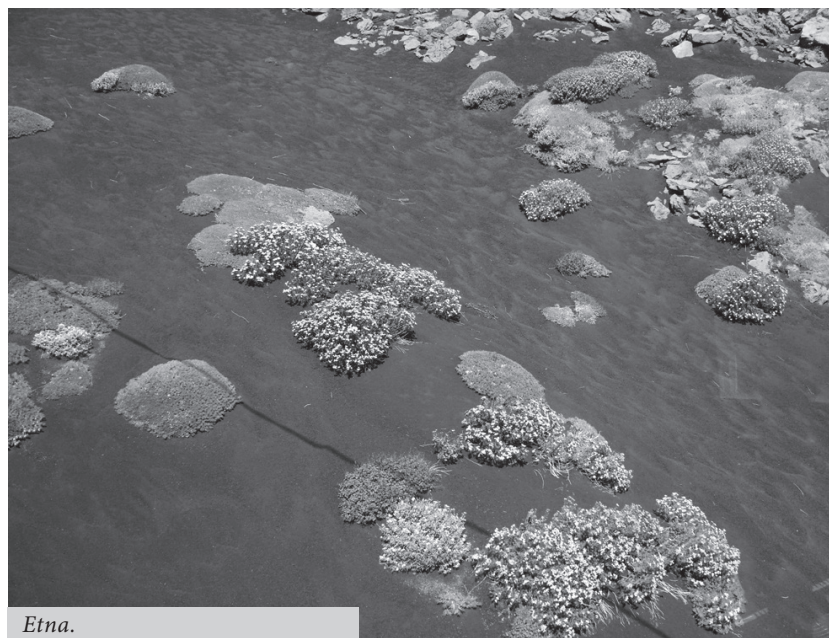
každé vesnice jede alespoň jeden autobus denně), vlaků i městské dopravy ve větších městech. Ale naprosto chaotická. Zapomeňte na funkční jízdní řády, ve městech se sice vyskytují značené zastávky, ale ani domácí příliš neví, kudy daná linka jede. Navíc velmi časté jsou linky, které jedou různými trasami. To znamená, že když se třeba v Katánii dostanete na pláž linkou číslem 235 (číslování určitě není nijak

organizované), není vůbec pravděpodobné, že se dostanete stejným číslem zpět. Nevím jak vy, ale já jsem asi jeden z těch ješitnejch chlapů, kteří si informace rádi vyčtou, než by se zeptali. A to je naprosto špatný přístup. Nestyďte se zeptat, kteréhokoliv řidiče, jsou velmi ochotní a rádi informace vyhledají ve svých brožurách a většinou poradí dobře.

Peny za dopravu jsou velmi individuální, ale celkem přívětivé. Vlaky (pozor na speciální IC/EC) jsou obecně o něco málo levnější, ale většinou přecpané a s velkým zpožděním.

Ve velkých městech se spousta lidí snaží nabídnout turistům výlety (když máte na sobě 50 l batoh, tak po vás jdou jak sarančata). Jsou mnohem dražší, než všude přítomná doprava a hlavně vám nakecají a odsouhlasí všechno, i když cizími jazyky nemluví skoro vůbec. Ba cha na ně.

Pokud chcete navštívit nějaké město, vřele doporučuji využít úschoven na dopravních terminálech, kde mají

Etna.

otevřeno velmi dlouho. Prohlídka pamětihodností s batohem je utrpení vzhledem ke zdejšímu klimatu a úzkým prostorům.

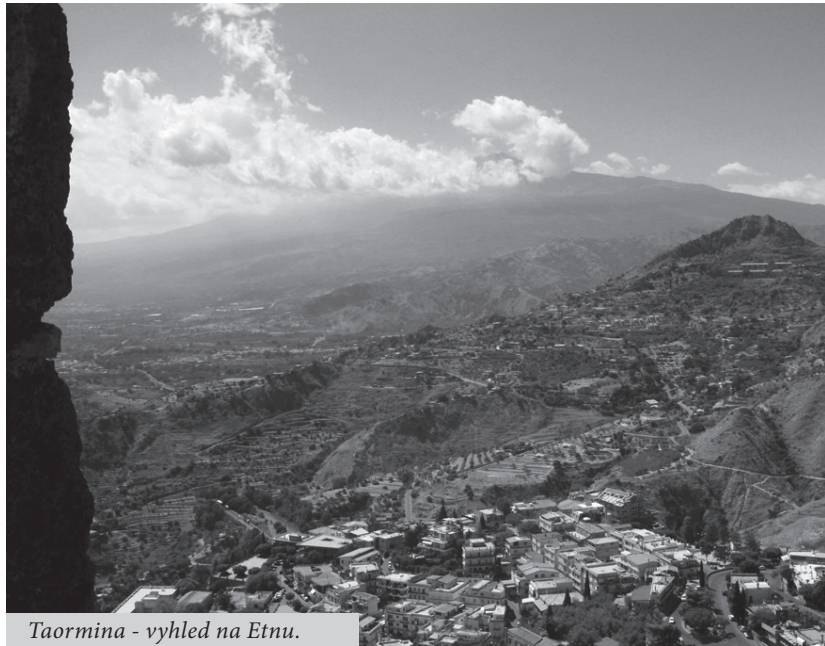
Co stojí za návštěvu

Příroda je zde úchvatná a tvoří impozantní pohledy. Pokud se rádi koupete v moři, vězte, pláže se dost liší od severu, kde jsou kamenité, přes střed kolem Katánie, kde jsou lávovité, až k jihu, kde jsou pláže písčné. Veřejných pláží je pomálu a sprchy se vyskytují téměř výhradně v kempech. A spánek v zasolené kůži vodou z moře není nic záviděníhodného. Naopak řeky jsou dravé, osvěžující a čisté. Lesy a řeky jsou nejoblíbenějším relaxačním prostředím místních obyvatel.

Turistické trasy jsou značené všelijak (často červeno-bíle, občas zeleno-žlutě, nejčastěji vybledlé nebo žádné). Udržování cest je věc neznámá.

Etna

Nebudu vás od návštěvy neznámější evropské sopky odrazovat, vždyť co byste byli za turisty, kdybyste nenavštívili symbol celé Sicílie. Ve všech krámech naleznete suvenýry rozličných typů vyrobené z lávy, které je zejména v okolí Etny požehnané. Na Etnu se dá dojet autobusem z Katánie až k rifugio Sapienza (1927 m n. m.). Odtud vede lanovka a dále jezdí džípy až do výšky 2920 m n. m. Dále už je zakázáno pokračovat k hlavním a aktivním kráterům. My šli pěšky od autobusu. Kupodivu nás nikdo nezastavoval a ani nikde nebyly cedule zákaz vstupu. Celý výstup je po šedé písčito-kamenité tefře (lávový sediment). Občas někde v šedé hoře písku zahlédnete nějaké kvítečko, kterému se zde podařilo vykvést, jinak je to v podstatě depresivní pustina.

Taormina - výhled na Etnu.

Zvlášť, když si uvědomíte, jak je příroda mocná. Poslední velké destruktivní erupce tu proběhly v letech 2001 a 2002, kdy byla stržena lanovka a veškerá infrastruktura včetně ubytovny rifugio Sapienza. Pokud je pěkná viditelnost, jsou hezké výhledy, pokud máte štěstí, tak vám Etna začoudí, pokud se rádi taháte s kameny, naleznete jich tu celkem dost v různých odstínech šedi (podle stáří lávy). Jinak poměrně nudný a prašný výstup, případně krátká a drahá lanovka. Nic víc. Ale můžete říct, že jste byli na Etně.

Slibně však vypadalo zalesněné okolí Etny – park Etna, kde se dají podniknout vícedenní treky s využitím turistických chat.

Cava Grande řeky Cassibile

Naopak naprosto úžasný trek byl kaňonem řeky Cassibile. Představte si bílé vápencové skály s výhledem na strmé údolí vymodelované říčkou horského typu. Nejdříve krásné výhledy, poté sestup do

údolí a průchod úžasným biotopem v okolí říčky na dně. Jezírka na vápencovém podkladě s rozličnou hloubkou a různou barvou vody, růžové oleandry, kamenné terasy, divoké keře... Upřímně, bylo to jedno z nejhezčích míst, kde jsem kdy byl. Prochází se stezkou vytesanou do skály, kolem stovky hrodek vytesaných přímo ve skále. Říčka tvoří jezírka s chladnou vodou a vrcholí několikapatrovými lagunami – Lagetti. Romantiku tohoto skvostu však kazí turisté, kteří zde mají přístup přímo od parkoviště vzdáleného po schodech tři sta výškových metrů.

Pantalica – obydlí, kostely a hroby ve skále

O pár krasových zářezů dál řeka Anapo tvoří další soutěsku, kde si lidé od 13. století budovali obydlí, oratoře a hroby, kterých zde bylo nalezeno na 5 000. Jde o největší antickou nekropoli. Město Sortino – výchozí dopravní bod – se tyčí přes údolí na skále a dotváří krásnou scénérii.

Vendicari a mořské želvy

Pokud byste chtěli vidět mořské želvy, případně jejich hnízda, jedním z mála míst v Evropě je přírodní park Vendicari, konkrétně záliv Calamosche. Želvy hnízdí na přelomu května a června. V parku jsou i pozůstatky byzantské kultury. Na místním pobřeží už staří Řekové porcovali tuňáky v obrovských kádích.

Monte Scuderi a pobřeží Kyklopů

Sicílie nabízí i horské výstupy. Pokud máte rádi stejně jako já výhledy, tak jeden pěkný je z Mt. Scuderi (1 253 m n. m.) na pobřeží Kyklopů, jak se zde přezdívá pobřeží Apeninského poloostrova.

Cesty k vrcholům jsou obecně intenzivní – stoupá se od pobřeží, tajemné – často velmi špatně značené, i dobrodružné – souboj s dobyt看em a strmým, či trnitým terémem.

Za zhlédnutí stojí i sicilská města. V každém větším městě se na hlavním náměstí tyčí duomo (katedrála), často můžete vidět i teatro Greco (řecké hlediště), kamenné sarkofágy, nebo základové zdivo řeckých vykopávek.

Taormina - Monte Tauro.

Taormina

Středověké městečko vybudované na skále, turisticky nejnavštěvovanější místo Sicílie. Malé, malebné s výhledem na celé pobřeží. Kdybyste hodili z Monte Tauro (kopec nad Taorminou) deset kamenů, trefíte aspoň dvanáct hotelů a všechny by byly beznadějně vyprodané. Přesto důsledně hlídaná historická tvář nabízí turistům krásné relaxační prostředí a jeden z nejkrásnějších pohledů na Etnu.

Syrakusy (Siracusa)

Rodiště významného matematika Archiméda, založeny v osmém století př. n. l. Zapsané na seznam UNESCO díky nekropoli v Parco Archeologico, kde se nacházejí imponující jeskyně Dionýsovo ucho, obrovské teatro Greco, římský amfiteátr a obrovské obětní oltáře. Zdejší piazza Duomo je údajně nejkrásnější náměstí Sicílie. Za zmínku stojí i Athénin chrám, ze kterého zbyly pouze antické sloupy, které

Siracusa - Athénin chrám a radnice.

Noto - duomo.

jsou dnes základem katolického Duomo. Pěkné je i pobřeží s mořským akváriem a středověkou strážní pevností.

Noto

Barokní perla Evropy. Při jednom ze zemětřesení, kterými Etna dostatečně zásobuje Sicílii, padlo téměř celé Noto. A tak se začalo stavět znova. A protože byl konec 17. století, celé město je plné barokních památek ze smetanového vápence.

Katánie (Catania)

Pohnutá historie Katánie je poznamenána její lokalitou. Leží totiž na úpatí Etny a za svou historii byla devětkrát smetená lávovými erupcemi. To celkem našťve. Celé město včetně kostelů a paláců je vybudováno z šedých lávových bloků. Je to takové lávové město. Největší na východním pobřeží, nejspínavější, nejdepresivnější.

Liparské ostrovy

Na závěr ještě ochutnávka ze sopečných Liparských ostrovů – Vulcano, Lipari, Salina, Filicudi, Alicudi, Panarea a Stromboli – které leží u severovýchodního pobřeží Sicílie. Populární souostroví je bohužel čím dál více navštěvováno turisty, a tak se tu zaměřují hlavně na to, jak vydělat co nejvíc peněz. Nikoho nepotkáte na žádném treku, všichni si užívají na plážích nebo ve městech. My se rozhodli vydat se na ostrov Lipari do města Lipari (aby se to nepletlo). Vydali jsme se na Mt. Guardia (369 m n. m.), ze které je vidět všech sedm ostrovů naráz. Cesta to je trnitá – doslova, dva kilometry trnitým keřem. Ale odměnou jsou krásné pohledy, zejména na nejbližší ostrov Vulcano, který je v podstatě tvořen jen samotným vulkánem, ze kterého se pěkně čoudí.

Lipari - staré Lipari.

Ostrovy jsou zajímavé i pro geology a šutrology amatéry. Vlivem nepřetržité sopečné činnosti se zde volně v přírodě vyskytuje obsidián – *černé zlato*, jenž byl ve starověku velmi cennou a vyváženou surovinou. Jde vlastně o roztavené sklo černé barvy. Z dalších vyvřelin jmenujme bílou pórovitou pemzu, nebo žluté směsi síry.

Co závěrem?

Dnešní možnosti jsou tak úžasné, že se můžete rozhodnout a odrčít, kam je libo. Důležité je se toho nebát. Sicílie není daleko, letadlo je tam za tři hodiny. S sebou toho moc nepotřebujete, jídla a pití je dostatek, teplo je tam pořád, doprava je po původním šoku použitelná.

Pokud toho chcete stihnout co nejvíc, není problém si vypůjčit auto. Sežeňte si průvodce, pozor na datum vydání – ceny se tam stále zvyšují, údaje mění, turistický ruch roste (pro turistické treky doporučuji: Sicílie a Liparské ostrovy – Turistický průvodce Rother) a pláštěnku nechte doma ☺.

Sicílie je úžasná, protože je tu na poměrně malém území spousta rozličných věcí. Každý den jde dělat něco nového. A to zbožňuju. A navíc – ta vůně...

Jan Klement – Čiko

Lipari.

1E1	Vícedenní putování	
1E3	Nachozené kilometry	
1E9	Táboření v cizích zemích	
1R1	Noci v přírodě	
1R2	Širáky	
3C2	Diapozitivy	
M	Cestovatel	

Vlastivědná naučná stezka „Krajem Chrudimky“

Od Filipovského pramene Chrudimky na severním okraji CHKO Žďárské vrchy, skrze CHKO Železné hory až do města Chrudimi, vede velmi zajímavá a inspirativní 82 km dlouhá naučná stezka, vhodná na čtyřdenní vandr zdatných chodců, nebo jako prázdninová týdenní putovací akce s mladšími woodcraftery. Míjí třeba radioaktivní pramen, skanzeny v Hlinsku a na Veselém kopci, zámek ve Slatiňanech, dvě rozhledny a další přírodní i technické zajímavosti...

Na začátek stezky se dostanete z městečka Svatky, od níž je vzdálen asi 4 km severním směrem, nebo z vlakové zastávky Čachnov, po zelené značce západním směrem asi 6 km. Ve Svatce jsou malebné domečky lidové architektury, v lese u Čachnova zase maličká lesnická chaloupka s příběhem o sběru statistických motýlů bekyní mnišek na konci 19. století. Takže volba je na vás...

Filipovský pramen je jeden z několika pramenů řeky Chrudimky, ostatní jsou však poschovávané v trubkách, proto se tento pramen objevuje v turistických zajímavostech jakožto nejpěknější. Poprvé si tu můžete sáhnout na Chrudimku a naposledy ji můžete i ochutnat. U pramene najdete první naučnou ceduli i popis celé stezky. Abyste mohli ocenit lehkost stylu, jímž jsou naučné tabule napsány, z té první pro vás vybírám:

„V geologicky dávné době byla Chrudimka přítokem řeky Doubravy. V současné době však již po mnoho tisíc let teče do Pardubic, kde se vlévá do Labe.“

Stezka dále pokračuje do Kameniček, kde je připomínána působnost našeho nejznámějšího krajináře, malíře Antonína Slavička. Pro děti to může být docela pěkný nápad na činnost – třeba namalovat březovou alej, která do Kameniček vede.

Stále po zelené značce dojdeme do Hamrů, kde se hodí odbočit po modré a z ní ještě odbočit do polí k nenápadné kapličce v osadě Svatojánské lázně. Jak název napovídá, bývaly tam lázně, protože tam teče radioaktivní voda. Jsou u ní opět poučné texty, a hlavně! Ta voda má opravdu úplně zvláštní chuť!

Hned po dvou kilometrech vás přivítá městečko Hlinsko. V jeho centru se dochovalo množství pohledných roubených domů postavených kolem

roku 1800. Vypadají moc hezky, není divu, že se jim říká Betlém. Je tam skanzen, kde bývají výstavy reflektující právě probíhající lidové svátky. Rozhodně doporučuji navštívit prodejnu hudebních nástrojů v jednom z domečků. Sympatický pán vám tam spustí orchestrion, což je velmi originální zážitek.

Další zajímavou zastávkou na stezce značené zelenou značkou je skanzen Veselý kopec. Je to skanzen, jak má být – najdete zde chaloupky, statečky, sušárny, včelíny, zvoníčku, starou vodní pilu a mlýn, stodolu s povozy a kočáry. A uvnitř chalup zařízení odpovídající době. Často tam mají různé tematicky zaměřené akce, při nichž je možno spatřit i patričně oblečené pekaře, dráteníky, malářečky a jiné řemeslníky.

V nedaleké osadě Dřevíkov pobývalo židovské obyvatelstvo, je tam židovská ulička i v lese stulený hřbitov s věkovitými úzkými hebrejštinou popsanými kamennými deskami. Nejstarší náhrobek je z roku 1760. Velmi důstojné a romantické místo je obohaceno trochu úsměvně

znějícími jmény. Odpočívá zde hodně nositelů jména Roubíček.

Stezka pak vede kolem několika rybníků, což zajisté ocení milovníci všelijakých koupacích činů či nadšenci pro pozorování vodní fauny.

Na milovníky výšek čeká na Zuberském vrchu rozhledna. Je vskutku úctyhodná, tyčí se do výše 55 metrů! Vede na ni 182 schodů a vypadá jako tři různé rozhledny postavené na sobě. Na dřevěné rozhledně stojí bytelná kovová a na ní ještě subtilní sloupovitá s točitým schodištěm. Určeno jen velmi silným povahám!

Stezka prochází pralesovitou přírodní rezervací Polom, v Dolním Bradle vyměníme zelenou značku za modrou a opět se připojíme k Chrudimce, která nás dovede až k Sešské přehradě. Koupání je povoleno, takže hurá do vody! Jenom plavky nepomeňte, soukromé místo tam budete hledat jen těžko.

Nad přehradou se tyčí malebná a rozlehlá zřícenina gotického hradu Oheb, z níž jsou překrásné výhledy na přehradu i ostrov v ní. Dětem tam můžete moc pěkně ukázat, jak taková přehrada vzniká.

U vodní nádrže Křižanovice nás čeká úplně nová kapitola – stará keltská sídliště. Samozřejmě dnes jsou z nich jen terénní vlny, ale u obou jsou moc pěkné obrázkové simulace původní podoby i vysvětlení, jak se v takovém oppidu vlastně žilo. Kmeny Bójů připomíná i nedávno postavená volně přístupná rozhlednička nazvaná Boika, která kopíruje vzhled věží strážících vchod do oppida. I proto je jen 14 metrů vysoká.

Keltům na našem území je věnováno i velice pěkně udělané muzeum v renesanční tvrzi v obci Nasavrky. A pod tvrzí je přírodní památka

Kaštanka, veliký park, v němž je 132 jedlých kaštanovníků. Nejstarší strom byl vysazen v roce 1776. Hraví vandrovníci jistě ocení, že na každém stromě je napsáno jeho číslo. V číslech není žádný systém, což navádí k mnoha veselým aktivitám.

Projdeme Peklem (nebojte, je to jméno přírodní rezervace), kolem spousty dalších rybníků a pohádkově umístěného mlýna Skály, kam z bývalých pyritových dolů přitéká úplně (ale úplně!) červeně zbarvená voda. Nedaleko odsud můžeme dosyta kroutit krky při obdivování Škrovádských skal. Jsou to vlastně bývalé pískovcové lomy, s vysokými

svislými skalními stěnami a rovným suchým dnem. Velmi příhodně prostředí na schovávačky!

Ve Slatiňanech je krásný a velmi rozlehlý zámek, který skrývá nejen líbivé interiéry, ale i muzeum koní. Za zámkem se rozkládá obří anglický park, v němž objevíte mrňavý hrádek zvaný Kočičí. Pro kočky by byl totiž velký tak akorát. Dětem sahají hradby někam do pasu a patřičně se tam mohou vyřádit.

Město Chrudim je viditelné zdaleka. Rozkládá se totiž na kopci, takže skýtá velmi malebný pohled na své členitě rozmístěné historické domečky s barevnými fasádami. Je to důstojné a hrdé rozloučení s řekou Chrudimkou, s kraji plnými pramínek, lesů, vod a příjemně zvládnutých kopečků, po nichž byla radost kráčet a dozvídat se zajímavosti o přírodě i díle našich předků dávnych i teprve nedávno zmizelých.

Kateřina Benešová – Wičanhpi

1E1	Vícedenní putování
1E3	Nachozené kilometry
1P2	Koupání v řekách, rybnících
1R1	Noci v přírodě
1R2	Širáky
3C2	Diapozitivy
M	Cestovatel

Může se hodit

Mapy KČT

- Žďárské vrchy, č. 48
- Železné hory, č. 45

Letní otevírací doby a ceny vstupného

Soubor lidových staveb Betlém v Hlinsku

- denně mimo Po 9–17 hod.
- dospělí 35 Kč, děti 25 Kč

Skanzen Veselý kopec

- denně mimo Po 9–18 hod.
- dospělí 70 Kč, děti 40 Kč

- (zvýhodněné vstupné pro návštěvu Betléma a Veselého kopce v témže dni)

Rozhledna Zuberský vrch

- denně mimo Po 10–12, 13–17 hod.
- dospělí 10 Kč, děti 5 Kč

Muzeum Po stopách Keltů v Nasavrkách

- denně 9–17 hod.
- dospělí 50 Kč, děti 35 Kč

Muzeum a zámek Slatiňany

- denně mimo Po 10–17 hod.
- zámek – dospělí 100 Kč, děti 70 Kč
- muzeum koní – dospělí 90 Kč, děti 60 Kč

Dakotská pec

Nepřicházím s ničím novým a ani se mi nepodařilo zjistit, zda dále popsaný druh *ohniště* používali indiáni kmene Dakota. To nic ale nemění na skutečnosti, že je zajímavé a inspirující.

Dakotská pec (dále jen *ohniště*) je poměrně málo známý druh ohně, který je založen pod zemským povrchem. Je sice pracné, ale nabízí mnoho výhod ve srovnání s ohněm založeným na povrchu. Než popíšu, jak ohniště vypadá a jak jej vybudovat, seznámím vás s jeho vlastnostmi. Třeba vás to přiměje k tomu, abyste dočetli článek do konce.

Nejdříve výhody ohniště. Šetří palivo, je tedy vhodné tehdy, když je z různých důvodů málo paliva. Příčinou jsou asi menší ztráty tepla do okolí, tím dochází k lepšímu předehřívání a spalování paliva. Kvalitu hoření výrazně ovlivňuje proud vzduchu vzduchovým kanálem z boku. Hoření je proto málo ovlivňováno turbulencemi (vířením). Ač je toto ohniště podzemní, dochází zde ke zřetelnému komínovému efektu. Lepším spalováním je přirozeně produkováno méně kouře. Stabilní plochu na vaření, v porovnání s různými závěsy obyčejných ohnišť, nabízí pevná půda okolí ohniště. Postačí jedna či dvě silnější sýrové větve položené napříč přes otvor ohniště a můžeme vařit. Když jsme před lety poprvé zapálili oheň v tomto ohništi, byli jsme všichni překvapeni, jak je málo viditelný v noci. Na otevřené louce byl vidět až ze vzdálenosti asi dvaceti metrů.

Ohniště je velmi vhodné v silném větru, spolehlivě nahradí různé zástěny. Úklid ohniště je snadný a dokonalý, postačí naplnit vykopanou zeminu do otvorů, přikrýt vrchním drnem a oheň je dokonale zakryt a uhašen. Pro ty, kteří z nějakého důvodu obkládají obyčejné ohniště kameny a pak je musejí uklízet, zde tato práce odpadá.

Nevýhodu tohoto ohniště vidím zejména v tom, že se u něj ohřejeme méně, neboť šíření tepla zářením do okolí je omezeno zeminou okolo. Také kopání ohniště je pracné

a někdy nemožné. Je proto důležité před kopáním zvolit místo, kde nebudou tlusté kořeny a velké kameny. Nelze jej umísťovat v mokřinách nebo v písčitém podloží, kde by se nám v prvním případě zaplnilo vodou a v druhém zasypávalo pískem.

Tak jako u obyčejného ohniště se vyhneme podloží s hořlavým humusem, neboť podzemní požáry jsou jedny z nejnejpříjemnějších. Z dlouholeté hasičské praxe o tom hodně vím.

Jak vybudovat ohniště? Vše je zřejmé z přiložených obrázků.

Odkryjeme vrchní drn, stejně jako u obyčejného ohniště. Vyhrabeme díru, to jest hlavní otvor, o průměru asi 30 cm a stejně tak hlubokou. Drn i zeminu uložíme stranou k pozdějšímu úklidu. Výhodné je hlavní otvor u dna mírně rozšířit, aby bylo možno přikládat delší kusy dřeva.

Pak vykopeme důležitý vzduchový kanál. Měl by být umístěn před hlavním otvorem, ve směru větru. Průměr vzduchového kanálu je asi poloviční proti hlavnímu otvoru. Mezi oběma otvory nechte asi 30 cm odstup. Oba otvory jsou u dna propojeny.

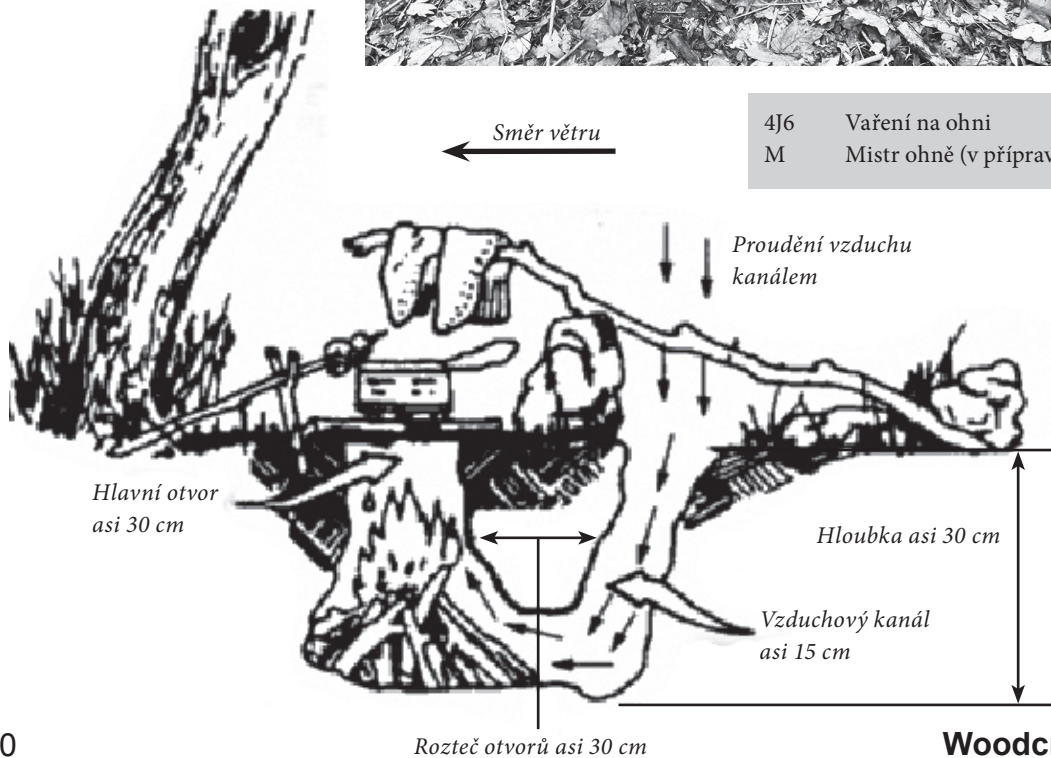
Možná jsem vás inspiroval pro neobvyklý táborák na vaši příští výpravě do přírody a přinesl vám novou zkušenost. Velmi by mě to potěšilo.

Albert Minář – Hrom

Použité prameny::

U.S Army Field Manual 3-05.70 a FM 21-76

<http://www.survivaltopics.com/survival/the-dakota-fire-hole/>

4J6	Vaření na ohni	
M	Mistr ohně (v přípravě)	

Námluvy, manželství a rodina u Arapahů

Článek „O arapažských dětech a jejich výchově“ vyšel v minulém čísle tohoto časopisu. Toto je jeho pokračování; popisují i zde *tradiční* kulturní zvyky Arapahů. Jsou zajímavější než současné; ty jsou blízké zvykům americké společnosti, která Arapahy obklopuje. Poznámky, které jsem úvodem předeslal k prvnímu článku, platí i pro tento.

Arapažská děvčata se zpravidla vdávala v sedmnácti letech, ale některá i o rok nebo o dva dříve. To, co muži na dívkách nejvíce oceňovali, byla schopnost ujmout se bez odkladu manželských povinností, a pak píle, skromnost a pracovitost. Většina mužů zakládala rodinu, až když jim bylo třicet. Ženili se mnohem později než ženy, protože jako mladí museli být volní, aby mohli kdykoliv ochraňovat svou tlupu nebo i celý kmen před nepřáteli. Mladé ženy po svých budoucích manželech žádaly, aby byli rozvázní a osvědčili se jako lovci bizonů.

Muži se neucházeli o dívky veřejně. Snažili se s nimi setkat, když dívky byly samy na nějaké pochůzce jako například pro vodu z blízkého potoka nebo pro dříví. Aby si dívka uvědomila, že se o ni muž uchází, hrál opodál nebo večer nablízku jejího týpí na jakousi flétničku. Protože byly námluvy pokud možno tajné a příbuzní mladé ženy o nich většinou nevěděli, dívka se občas zdráhala vzít si muže, kterého pro ni vybral její starší bratr nebo strýc. A proto, když jejího chlapce rodina neschválila, milenecký pár utekl na několik dnů z tábora a po návratu strávil kratší čas v týpí mužova přítele nebo otce. Takovému

manželství se říkalo *manželství zamilovaných*. Rodina mladé ženy sice nepovažovala takové manželství za řádné, ale přesto ho trpěla. Muž dal dokonce rodině své ženy různé dary, a její rodina tento jeho projev omluvy a přátelství opětovala.

Aby ve svých námluvách uspěli, opatřili si někteří muži od medicimana čarovný prostředek; doufali, že jeho pomocí lásku své vyvolené rychleji a jistěji získají. Prášek, zpravidla připravený z rozemletých sušených bylin, si muž nasypal na ptáččí pera, která držel v ruce, a sfoukl ho ve směru, kde bylo týpí jeho milé.

Manželství byla často dohodnuta rodiči obou mladých lidí, ale podnět

k akci vyšel od muže. Ten byl povinen o svou budoucí manželku požádat jejího staršího bratra buď osobně, nebo prostřednictvím jedné z jeho blízké příbuzných žen. Ta navštívila rodiče dívky, uvázala u týpí koně, které muž poslal darem, a tlumočila mužův úmysl. Hlava rodiny dívky postoupila rozhodnutí synovi, a když dívka neměla staršího bratra, připadla tato funkce jejímu strýci. V případě, že byl muž odmítnut, záležitost většinou skončila, a žena i s koňmi odešla. Jestliže byla žádost přijata, muž čekal, až rodina jeho budoucí manželky pro ně vystaví týpí a dá jim darem věci, které budou v domácnosti potřebovat,

a u týpí uváže několik koní. Když mladý muž do tohoto nového týpí se svou milou vstoupil, znamenalo to, že byli oba mladí lidé svoji. Obě rodiny novomanželů si pak vyměnili dárky, včetně koní (jednoho až deseti), zhruba ve stejné hodnotě. K hostině byli pozváni příbuzní obou manželů, a několik starých členů kmene se modlilo, aby byli novomanželé šťastní a úspěšní.

U Arapahů byla polygamie (mnohoženství) ve starších dobách dosti častá, ale muži neměli zpravidla více než dvě ženy. Mnohoženství mělo tehdy důvod, protože zpravidla bylo v kmenu více žen než mužů. Muži totiž občas zahynuli při lovu velkých zvířat nebo během bojových výprav. (Překládám tímto slovním spojením anglické slovo *warpath*, které se překládalo jako *válečná stezka*.) Uskutečňoval se levirát i sororát. Levirát – obyčej, podle něhož se vdova stávala manželkou bratra jejího zemřelého muže – byl sice častý, ale nebyl povinný. Sororát – podle kterého se po manželčině smrti oženil muž s její mladší sestrou – byl u Arapahů stále ještě rozšířen: muž si totiž vzal za ženu manželčinu mladší sestru i když byla ještě nedospělá. Pokud mužovy manželky nebyly sestry, měla každá své vlastní týpí. Protože poměr mužských a ženských členů kmene ke konci devatenáctého století byl zhruba stejný, monogamie (párové manželství) se stala téměř pravidlem.

Bydliště manželské dvojice, to jest jejich týpí, bylo ambilokální: manželé se mohli libovolně usídlit u rodičů muže nebo ženy. Většinou dávali přednost matrilokalitě (bydliště u matky), zejména když byl manžel mladý nebo když zatím nevynikal ani svou pověstí ani majetkem.

Pokud se týká rodinné dělby práce, mužův hlavní úkol byl lovit

bizony a jiná velká zvířata. Bizon byl pro Arapahy (a všechny kmeny kulturní oblasti Velkých plání) neobyčejně důležitý, protože byl využit od masa a kůže až po trus (ten se sušil a byl například užíván na rozdělávání ohně). Žena vařila, starala se o děti, vydělávala kůže na obleky pro rodinu a na stěny týpí.

Typická arapažská domácnost se skládala z muže, jeho ženy nebo žen (když měl dvě), jejich dětí a někdy ještě dočasné svobodného příbuzného. Děti byly plánovány buď omezením styku mezi manžely nebo prodloužením kojení dítěte. Na záměrné potraty se Arapahové dívali s nelibostí, a proto byly výjimečné. Jestliže se zdálo, že jeden nebo oba manželé jsou neplodní, léčili se kouřem, čarovnými prostředky, nebo bylinkami. Bylinky se užívaly v odvaru nebo se žvýkaly. Neplodné ženě arapažští medicinmani doporučovali, aby si stoupla rozkročená nad hromádkou žhavých uhlíků, na které byly položeny určité bylinky.

Arapažští rodiče měli děti rádi, ale dvojčata nevívali a trojčata ještě méně. Trojčata byla totiž považována za zrůdná stvoření. Arapahové si patrně připomínali případ z nedávné minulosti, kdy se jedné matce trojčata narodila. Všechna tři děťátka zemřela během několika měsíců, a to, které se narodilo jako třetí, bylo deformované – mělo kratičké a podivně formované ručky. A navíc žena, které se tato trojčata narodila, zemřela brzy po porodu. Občas manželé dítě adoptovali, a to z různých důvodů: když osiřelo, žilo v rozvrácené rodině, mělo těžce nemocnou matku, anebo když si bezdětná rodina chtěla opatřit mladého člena rodiny.

Ale jako ve všech společnostech, i u Arapahů se některá manželství nevydařila. Rozluky a rozvody

byly dosti časté: buď odešla manželka od muže, nebo ji manžel vykázal z jejich týpí. Žena odešla od muže z různých důvodů. Nejčastěji to bylo, když s ní manžel špatně zacházel, zanedbával ji kvůli jiné ženě, anebo protože se zamilovala do jiného. Muž vykázal ženu, když byla příliš hádavá, nevěrná, anebo když se on zamiloval do jiné. Nevěrnou ženu kdysi trestali muži velmi přísně bičem, uříznutím jejího copu, a v krajních případech i uříznutím jejího nosu a pořežáním tváře. Muži tím chtěli znemožnit, aby se mohla jejich bývalá žena někomu zalíbit.

Pokud se příčina vykázání ženy z týpí zdála jejím blízkým příbuzným neoprávněná, její bratři nebo strýc promluvili s jejím manželem. Když se jim nepodařilo muže přemluvit, aby své rozhodnutí změnil, vzali jeho ženu zpátky do její původní rodiny. Podle některých informátorů byla nejčastější příčina rozluk ženina neplodnost. Když si chtěl muž vzít za ženu manželku

jiného, milenci naplánovali útěk daleko z tábora a nevrátili se do té doby, dokud se všichni jejich příbuzní neusmířili.

O děti rozloučených manželů se vždycky dobře pečovalo. Pokud si je nevzal na starost jeden z rozloučených manželů, starali se o ně rodiče jejich matky nebo otce, a když ti už nežili, jiní příbuzní. Jestliže se manželé rozešli, když byla žena těhotná, postaral se o dítě otec. V případě, že byl otcem milenec nevěrné ženy, musel se o dítě postarat on.

I pro tento článek jsem čerpal ze svých poznámek z terénních výzkumů mezi Severními Arapahy a z knihy *Arapaho child life and its cultural background* (1952) od M. Inez Hilgerové.

Zdeněk Salzmann

2V6	Etnografie přírodního národa
M	Znalec přírodního národa

Jednoduché boty z kůže

Procházet se ve vlastnoručně vyrobených botách je pocit příjemný až povznášející. Tedy, ne že by chůze byla snadnější, mluvím o vnitřním povznesení. Přitom zkusit si vyrobit vlastní boty není zase tolik složité.

Pro nejjednodušší návod sáhneme k našim dávným předkům. Odpradávná byly boty sice spíš přepych a většina lidí chodila nejspíš bosky, ale přece jen známe mnoho příkladů, jak se kdysi lidé obouvali. Indiánské mokasíny jsou jedním z elegantních a praktických výrobků, ale pokud si na ně ještě netroufáte, zkuste tento jednoduchý návod.

V sousedním Německu archeologové našli dávné boty z doby římské, k nimž jsou k dispozici i stříhy, které vidíte na obrázku. Ale i tyto boty se musí šít. Také slavný Ötzi, muž nalezený před dvaceti lety v ledovci na rakousko-italských hranicích, měl na sobě umně zhotovené boty z doby bronzové. Repliku těchto bot vyrobili u nás ve Zlíně a horolezci potvrdili, že se v nich dalo v pohodě chodit po horách. A v nedalekém Švýcarsku existuje nález obuvi z mladší doby kamenné. Také z pozdějších období máme zajímavé doklady používání obuvi. Svršek i podrážka byly většinou vystřiženy z jednoho kusu a připomínají naše krpce, jindy – jako třeba u Ötziho – byly boty sešity z více kusů.

Připravili jsme úplně nejjednodušší stříh, který nevyžaduje šití, jen dostatečně velký kus kůže, ostrý nůž a trochu trpělivosti. Ve vlastnoručně vyrobených botách se po lese

Bývalý náčelník Mamutů Quest předvádí, jak plivat oheň; povšimněte si pravěkých bot.

opravdu příjemně chodí i v případě, že jsou zhotoveny z tenčí kůže. Samozřejmě na tvrdém povrchu už chůze tak příjemná není. Kolem

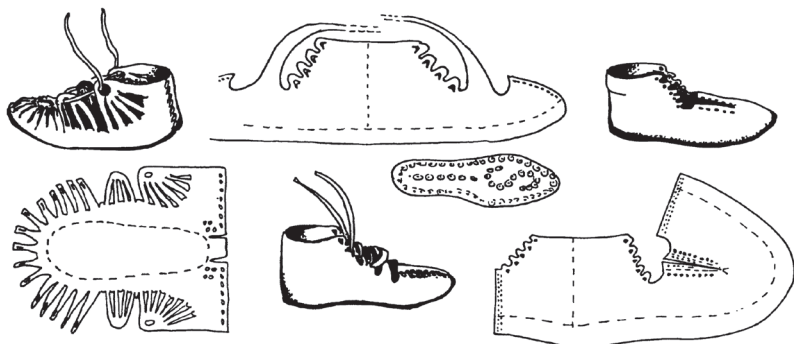
nohy si navíc můžeme ovázat onuci ze čtverce látky velikosti šátku, která nahradí ponožku. Na tloušťce kůže tolik nezáleží, ale musí být

hodně měkká, aby se na noze zformovala. Pro začátek doporučuji tedy raději tenčí kůži. Ta se ovšem zase dřív prosoupe, takže počítejte, že boty vydrží jen omezený čas.

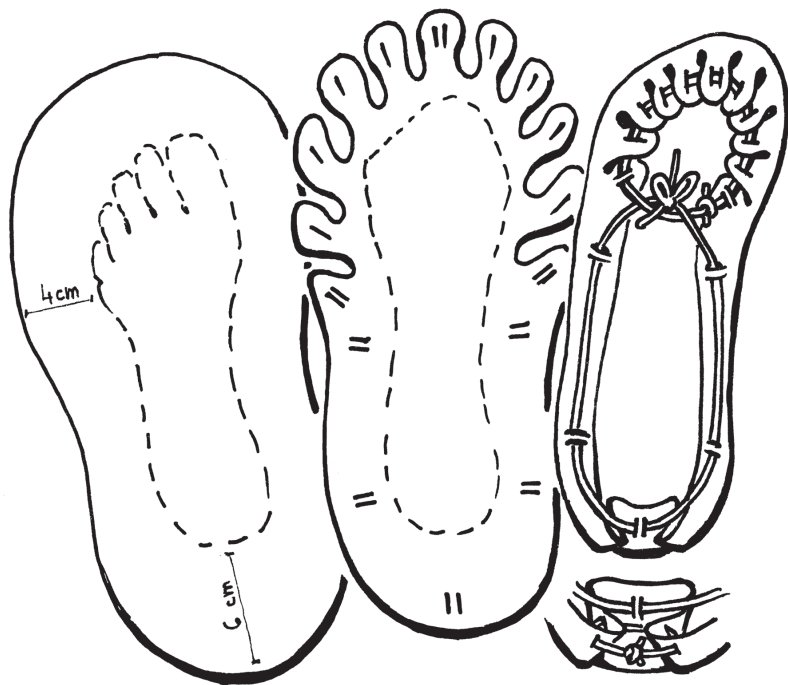
Jak boty vyrobit

Potřebujeme kus měkké vyčíněné kůže, který přesahuje obrys chodidla asi o 4 cm, vzadu je lepší nechat 6 cm. Samozřejmě na dvě nohy potřebujeme takové kousky dva. Obkreslíme nohu na kůži a podle stříhu namalujeme, jak botu vyřízeme. Radím udělat si předem prořezy naznačené na stříhu jednoduchými nebo dvojitými čárkami a pak teprve řezat obrys. Při prořezávání mějte na paměti, že tah bude směrem k okraji kůže, takže řežte opatrně směrem dovnitř. Prořezy umístěné příliš u kraje se mohou protrhnout. Pokud bychom prořezy dělali až po vystřížení obrysu a ujela nám ruka s nožem, byla by práce zničena. Takhle v celém kusu je prořezávání snadnější. Potom vyřízeme botu podle nakresleného obrysu a k tomu si ze zbylého kousku vyřízeme tři řemínky dlouhé 15 cm, 30 cm a 50 cm.

Vystříženou a prořezanou botu poskládáme kolem vlastní nohy a nejprve svážeme patu nejkratším řemínkem, pak špičku řemínkem prostřední velikosti a oba tyto řemínky napevno zavážeme. Nakonec provlékneme hlavní řemínek, kterým botu zavazujeme. Dobře si prohlédněte řazení jazyků kůže na špičce a provlečení řemínků, ať máte boty hezké. A jestliže jste vše dodrželi, je bota hotova. Zpočátku je (podle tuhosti kůže) bota trochu neforemná. Ale jak v ní začneme chodit, brzy si sedne a na noze přiměřeně drží. Ještě se šikne dovnitř vyříznout koženou vložku pod chodidlo, každé odtlumení od kamínků

Rozmanité stříhy bot z doby římské dokazují bohatost a tradici výroby bot (podle nálezů z německého území).

Stříh jednoduché kožené botky inspirovaný nálezy z pravěku obouvání. První je na kresbě potřebný kus kůže, druhý je vyříznutý stříh a třetí je hotová bota.

a kořenů je dobré. Bota je hotova. Jak už bylo na začátku řečeno, je potřeba udělat ještě druhou (klasik praví: „...krát dva to mělo bejt!!!“) a můžeme vyrazit na první procházku. Uvidíte, že bude povznášející.

Jiří Červinka – Brko

3P5 Pravěké oděvní doplňky

Brko je autorem knih *Výpravy do přírody* a *Výpravy do pravěku*, kde najdete mnoho dalších inspirativních návodů.

Úvahy nad devíti hlavními zásadami woodcraftu

Woodcraft je táboření,
aneb zamyšlení nad druhou z devíti hlavních zásad woodcraftu.

Náhle jsem procitl ze spánku. Ležím na zádech, je mi příjemně teplo a můj zrak prolétá mezi svázanými tyčemi týpí kouřovým otvorem ven, do vlahé noci, a míří dál až k černé obloze. Planou na ní hvězdy. Měsíc, který zvečera tak krásně svítil krajinou, už asi zapadl a teď je úplná tma.

Potichu se zhluboka nadechnu a zase vydechnu. Cítím směsici vůni

– vůni kouře, hlíny, trávy, rybníční vody – a mezi tím vším několik dalších jemných a nedefinovatelných vůní a pachů. MÍR, napadá mě hned první myšlenka. Slyším poklidné oddechování ostatních spáčů.

Přestože spí, cítím, že jsem spolu s nimi v jednom těle. Možná proto, že se teď zrovna nikdo nehýbá a já je jen cítím ve tmě, jako by země, na

kteří ležíme, spojovala v tu chvíli jejich těla s mým.

Myšlenky zalétají ke krásně prožitému dni, který teď vystřídala noc. Je černočerná noc, ale já vidím modré nebe, voňavé louky a na nohou cítím ještě i nyní studenou vodu potoka a kluzké kameny, a zároveň na nahých zádech pichlavé paprsky letního slunce. Ta hra byla báječná!

Jen v bederní roušce a v mokasínech jsme prožívali dobrodružství indiánských lovců. Ostatně už asi poště...

Miluji tyto dny, kdy odjedeme z města ven, jen s věcmi, které jsme si sami ušili a vyrobili z látky, kůže, hlíny a dřeva a vezmeme si s sebou jen pár věcí z civilizace – pilu, sekeru, nějaký ten kotlík. Je úžasné přijít na to, že vlastně většinu věcí – například oblečení, obutí, lžici, misku, soupravu dřev na rozdělávání ohně – jsem schopen si sám vyrobit. Je příjemné používat občas jenom takové věci, chodit bos a polonahý a cítit, jak se svaly znovu zpevňují po pravidelné dřině v táboře. Bratřit se s ohněm, vzduchem, vodou a sluncem a víc než kdy jindy vnímat květiny, stromy, zvěř a ptáky, protože mě od nich nic neodděluje.

Lidé jsou v těch chvílích také jiní. Mají velké oči, vyzařují sílu a teplo a – pouto. Pouto, které uklidňuje duši a dává jistotu. Jsem zde s nimi a oni se mnou, já pro ně a oni pro mne.

... do ticha noci zapípal v lese nějaký pták a kdosi vedle v týpí promluvil ze sna. Potok si tiše šepotá a plachta týpí se trochu nadouvá se závanem teplého vzduchu, který se sem dostal bůhví odkud. V té chvíli to znovu prožívám. Jako záblesk světla ke mně přichází vědomí čehosi vyššího. Občas se mi to stává – ve dne v opuštěných horách, v noci v potměných lesích – jako bych slyšel hlasy. A teď v tuto noční dobu zase. V míru noci jsem se znovu pohroužil do hlubin spánku.

Myslím, že když Ernest Thompson Seton – Černý vlk – kopal svou pomyslnou studnu, ze které bychom i my mohli pít, měl na mysli právě toto: Zavést nás do přírody a jen s nejnutenějšími věcmi, vyrobenými vlastníma rukama, nás přivést do styku s ohněm, vodou, zemí,

vzduchem, protože věděl, že takové prožitky v nás znovu vyvolají hluboko uložené vzpomínky na tisíce let, která jsme prožili společně se zvířaty, ptáky, stromy, květinami a ostatními živými bytostmi a my si znovu vzpomeneme, kdo jsme a kam stále patříme, kde máme své kořeny. Věděl, že v nás takto znovu zažehne povědomí o existenci ducha, aniž bychom museli projít cílenou náboženskou výchovou.

Toto je nejvnitřnější podstata woodcraftu a nejhlubší smysl táboření ve stylu indiánů a jiných přírodních národů.

Samozřejmě že táboření skýtá spoustu dalších možností – rekreaci, ozdravení těla a mysli, poznávání přírody, prohloubení sociálních vazeb člověka, působivý a přitom finančně nenáročný program, výchovu dětí k důležitým vlastnostem jako je pevná vůle překonat svou slabost a pohodlnost, dokázat pracovat pro druhé sám nebo s jinými lidmi. Tím nejdůležitějším smyslem táboření je ale jeho působení jako prostředku k produchovnění našeho života.

Aby se při táboření ve woodcraftu dosáhlo obou cílů – poskytnout ozdravení, relaxaci, praktické dovednosti, výchovu k sociálnímu chování a vedle toho přivést lidi k duchovnímu životu – je třeba se vyvarovat některých úskalí.

Tím hlavním úskalím je nebezpečí, že si narušíme pevné zdraví. Může se to stát následkem hazardování, když podceníme působení vlhka a zimy, nedodržujeme zásady hygieny, ale také úrazem z nedbalosti, nebo nezvládneme-li dostatečně určité dovednosti, jako je například práce s pilou a sekerou. Úraz se snadno stane i při provozování náročnějších sportů bez důležité předchozí průpravy a poučení. Musíme mít na mysli, že v takových případech lze velice snadno přijít o život!

Jiné nebezpečí představuje situace, kdy se táboření stane jediným smyslem woodcrafterské činnosti, koníčkem pro volný čas bez hlubšího smyslu a působení. Táboření bez smysluplné činnosti – bez poznávání přírody, bez vyrábění věcí, bez jakéhokoli programu a bez duchovních prožitků – se stává rutinním

povalováním, které ničemu a nikomu neprospěje.

Táboření je také etickou a estetickou záležitostí. Vychovává k etice v mezilidských vztazích velice účinně, neboť se tak děje v malé lidské komunitě podobné těm, ve kterých jsme byli zvyklí žít po tisíce let. Táboření je osvobozením od pocitu odcizení a anonymity, který prožíváme ve velkoměstech. Umožňuje lidem znovu prožívat pocity hlubokého uspokojení z vědomí sounáležitosti s celkem, prospěšnosti celku a z existence pravého přátelství. Woodcraft a táboření ve woodcrafterském stylu se tak stává alternativou k dnešnímu životnímu stylu, který ve svém důsledku vede ke kriminalitě, drogové a alkoholové závislosti a k deviacím.

Ze všeho, co bylo výše uvedeno, vyplývá, že táboření je také velikým uměním skloubit vše dohromady do smysluplného celku. Zdaleka ne vždy se to daří. Setkáme se s tábory, kde oči přecházejí z krásy interiéru týpí, ale táborníci neumějí používat sekeru a pilu a postavit si ty nejzákladnější táborové stavby. Nemluví o činnosti v okolí tábora, která zanechává trvalé stopy. Žádná formální dokonalost neomlouvá špatně zahrazená ohniště, znečišťování okolí odpadky a fekáliemi, ničení stromů

a podobně. Nikdy nenajdeme ideální stav, ale přesto by se každý kmen měl pravidelně zamýšlet nad těmito věcmi a nebát se nastavit si zrcadlo.

Pamatujte! Táboření je odpočinek, praktická škola dovedností, výchova charakteru a sociálních návyků, cesta k duchovním prožitkům a také kus umění!

Martin Kupka – Logan

Táboření považuji za docela důležitou součást svého života. Většina z nás žije ve městě, ráno se probudí, rychle popadne nějaké oblečení, snad i něco k jídlu a uhání na autobus, tramvaj nebo metro. Ti šťastnější mohou jezdit na kole. Poté celý den sedí u stolu a nehnu se z místa až do pozdního odpoledne, kdy se seberou a běží zpátky domů, cestou koupí něco k jídlu a staví se třeba na úřadě. Než se domů opravdu dostanou, je večer, únava roste a nikdo už nemá sílu se sebrat a jít ještě něco dělat, takže povečeří a zanedlouho šťastně omdlí v posteli, aby měli na další den dost sil.

O víkendu však přijde změna. Čím hezčí je počasí, tím líp, ale někdy i pořádný slejvák umí být příjemný. A jsme u toho – táboření. Co že je na něm tak zajímavého a proč tím tolik lidí tráví tolik času?

Všechno je jiné. Najednou máme úplně jiné starosti. Stihnu nasbírat nějaké suché dřevo, než začne pršet? Spadne mi přístřešek v noci na hlavu? Uvidím z kopce západ Slunce? Velice důležití jsou i přátelé, kteří táboří se mnou. Je to jedna z mála příležitostí, kdy jsme spolu, a tak si to patřičně užíváme. Také se snažíme žít tak, aby naším pobytem trpělo okolí co nejméně. Díky těmto chvílím v přírodě si všimneme spousty věcí, které bychom jinak minuli bez povšimnutí. Teď na jaře se mění všechno živé a bez pobytu v přírodě by si těžko mohl někdo všimnout, která odvážná rostlina první vystrčila kvítky do jarních mrazů a jestli už se vylihla první ptáčata, nebo ne.

Rozhodně se při táboření nestaráme jen o základní životní potřeby, táboření není o přežívání mimo čtyři stěny. Když máme jistotu, že budeme mít co jíst a že nám nebude zima, přijdou na řadu další zábavné činnosti. Zahrajeme si lakros, něco vyrobíme, pokusíme se o splnění nějakého orlího pera... Možností je spousta. Rozhodně by při táboření neměl nikdo strádat ani se nudit. A co z toho máme? Změnu, radost ze setkání se s lidmi a společných prožitků, třeba se i něco dozvíme nebo naučíme od ostatních. Není toho málo, vidíte. A v neposlední řadě musím zmínit i jeho léčivé účinky. Je známo, že mnoho tělesných nemocí vzniká až v důsledku nemocí psychických. Táboření je jeden, snad i nejlepší, způsob znovunalezení rovnováhy, zastavení se v životě a uzdravení ducha. A jak je již dlouho známo – ve zdravém těle zdravý duch!

Helena Jindrová – Helča

Foto: Tomáš Koubek – Okeya

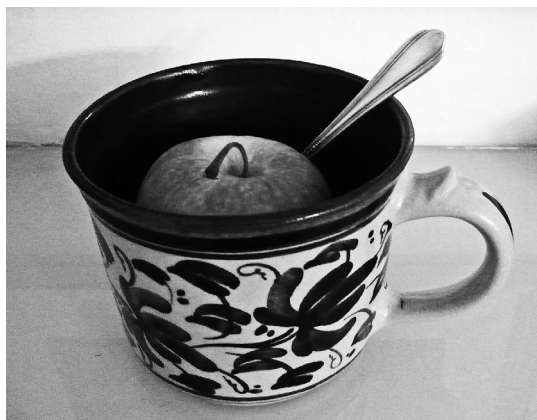
Zimní čaj

Blíží se nám letní sklizeň borůvek, rybízu, jahod a podobných dobrot. Pojdme je využít k přípravě čaje, který nám léto připomene v čase zimních plískanic.

Není sice příliš woodcrafterské zveřejňovat recepty, do kterých se dává alkohol. Myslím ale, že po půlhodinovém pobytu v troubě už z přidaného rumu zbyde jen vůně. Směle tedy do díla...

Budeme potřebovat:

- 1 citrón
- 2 litry různého ovoce
- 2 dl rumu
- 4 hřebíčky
- půl lžičky mleté skořice
- 1,2 kg cukru

Ovoce (borůvky, jahody, rybíz, angrešt, třešně atd.) a hlavně ten citrón umyjeme a pokrájíme na kousky. Nасыpeme do pekáče, přidáme cukr, koření a rum.

Pečeme 30 minut při teplotě 220 °C.

Nakonec nalijeme směs do skleniček a otočíme dnem vzhůru, aby nám pěkně chytla víčka.

Dvě lžičky čaje zalijeme horkou vodou a podáváme.

Recept pochází až na mírnou úpravu ze stránek <http://recepty.vareni.cz>

Iva Merhautová – Olowanteča

Třináctka

text: Tomáš Vondrovic
hudba: Jiří Bartoš

O téhle písničce by si možná leckdo pomyslel, že byla složena před mnoha sty lety. Byl by sice na omylu, přesto si při ní můžeme představovat trubadúry na královských dvorech i potulné zpěváky v krčmách...

Zve vál - čit mě pan maršál sám, mládí je má sí - la, milá,
víš, jak rád tě mám a až se vrátím třináct růží na polštář ti dám. Už mi to i tá - ta ří - kal:
kou - kej žít, v neštěstí i štěstí mít, chlap a neznej klid a tarokovou
třináctku, tu musíš v kapse mít. Už mi to i... ..mít. Já...

Při kapodastru na 2. poli: F#m = Em, E = D, D = C, C#7 = H7, A = G, C#m = Hm, Hm = Am.

1. Zve válčit mě pan maršál sám,
v mládí je má síla, milá,
víš, jak rád tě mám, a až se vrátím,
třináct růží na polštář ti dám.

R: Už mi to i táta říká: Koukej žít,
v neštěstí i štěstí mít, chlap a neznej klid
a tarokovou třináctku, tu musíš v kapse mít. (2x)

2. Já dávno o své slávě sním,
vínem vlast mě křtila, milá,
Turka porazím, a až se vrátím,
zlatek třináct na stůl vysázím.

R: Už mi to i táta...

3. Už v šenku jsem se prával rád,
však jsi při tom byla, milá,
nechtěj osud znát, když nevrátím se,
dej mi z věže zvonit třináctkrát.

R: Už mi to i táta...

Noty jsou převzaty ze zpěvníku skupiny Klíč.

Iva Merhautová - Olowanteča

3D6 Zpěv u ohně
M Besedník, Hudebník

Ze starých kronik

Kronika Mawadanů – 2. díl

Schůzka (5. dne měsíce bláznů)

Obřad Dýmky Míru, který byl konán, byl tím slavnostnějším, že byl přítomen náčelník kmene Ranné Svítanie. Šerif vítal Wapitona prostými slovy. Po vítání nastává poučný obřad. Šerif klade nám několik otázek. Pirát povídá něco o vodě, jejím užitku a používání. Též jsme jednali a dohadovali jsme se o novém zázraku v Austrálii.

Zpěv pomohl nám do veselejší nálady. Pirát přerušil ho poznámkou o klubovně. Ihned jali jsme se o tom rokovat. Též o tanci, velké čelence se mluvilo. Pro pokročilý čas opustil nás Wapiton. My jsme se dali znovu do zpěvu, kterým jsme též schůzku skončili. Howgh! Pirát

Vycházka (12. dne měsíce bláznů)

Zase jednou jdeme do přírody. Je podzim, čas sychravý, ale nám to nevádí a jdeme s radostí, protože nás doprovází Woowotana. Nevadí nám, že je obloha zatažená a nepříznivé počasí. V lese s radostí ukazujeme Woowotanovi podzimní houby, buclatého pavouka, který se v stromové dutině připravuje na nedobrovolný spánek, a tam zase podivný „rozsochatý“ mech a Woowotana musí určovat. Cestou leze Hadí

muž statečně podívat se na hnízdo, které však se mění v nakupené větvičky. To mu však nevádí a shání se po 25 přírodninách na orlí péro.

Konečně jsme na Matčím zámku, který je naším cílem. Tam obdivujeme krásné lesy v podzimním čase.

Pirát obskakuje skalku tvrdice, že nás někdo pozoruje. A jeho pravda vyšla najevo. Byl to Massa – Bob a Vodník. Jak tajemně přišli, tak i odešli. My zatím připravovali jsme se k odchodu. Za úplně tmy vracíme se v domov. Nic nás neruší, jen sova, letící za svojí kořistí, v dálce houká a její „Huhuuu-hú huhú“ ozývá se v dáli. Stisknutí ruky je naším posledním pozdravem. Howgh! Šerif Viděl Wapiton.

Schůzka (18. dne měsíce bláznů)

Hadí muž zapaluje posvátný oheň, který stojí před bůžkem. Následuje obřad Dýmky Míru. Šerif vítá nás, ale hlavně Wapitona, který již podruhé navštívil naši schůzku a začíná nás mordovat poučnými otázkami. Potom lámeme si hlavu na hádankách, kteroužto novou zábavu připravil nám Šerif. Též hádali jsme, kolik je chyb na obrázku, který nám ukázal. Smích též zapříčinily pohádky z moderní doby. Ale nejvíce smíchu zažili jsme při hře na myši. Za každým zuřivým uškubnutím následovalo ještě zuřivější bouchnutí hrcem. A potom musel nešika platit.

Ke konci řekl nám Wapiton něco do budoucnosti. Zamýšlí totiž založit novou indiánskou družinu, kterou má na stezku indiánského života dostat naše družina. Máme se o tom rozhodnout. Po odchodu Wapitona rozešli jsme se též. Howgh!

Piráť

Schůzka (26. dne měsíce bláznů)

Po obvyklém obřadě začínáme jednati o družině, která má býti založena v kmeni. Ale naše debata nevede k cíli.

Pan Pouba řekl nám o chatě, v které bychom mohli zůstat přes prázdniny. Šerif čte „otevřený list skautům“. Též musíme hádati z knihy jména rostlin. Pro pobavení zahráli jsme si hru Myši. Velice jsme se pobavili. Šerif četl nám o našich hadech. Jak se rozeznávají a kteří jsou jedovatí. Howgh!

Piráť

Schůzka (3. dne měsíce dlouhých nocí)

Po obřadě „Dýmky Míru“ je čtena kronika. Šerif pokračoval o skautech. Pirát dává nám poučné otázky. Též je čtena zápisnice ze žamborí v Maďarsku. Hadí muž čte kroniku z vycházky, kterou podnikl se Šerifem. Popisuje jejich strach ze psů a Cigánů, kteří mají u potoka tábor. Též nám čte vtipy. Při některých jsme se velice nasmáli. Howgh!

Piráť

Pow-wow (6. dne měsíce sněhu 1935)

Radili jsme se o chatě a o členkách. Howgh!

Piráť

Schůzka (21. dne měsíce sněhu)

Jakmile Hadí muž zapálil posvátný oheň, byl konán obřad „Dýmky Míru“. Je přítomen též Wapiton. Šerif předává mu slovo. Náčelník vykládá dlouze o jednom z členů. Je to Otto, kterého máme dostati do

naší družiny, a sám Otto chtěl by se k nám dostat. Potom čte Šerif „Otevřený list skautům“. Hned za ním čte Pirát o indiánovi.

Wapiton odchází a my se radíme o Ottovi. Výsledek naší porady byl ten, že Otto zůstane u nás jen na určitý čas. Howgh!

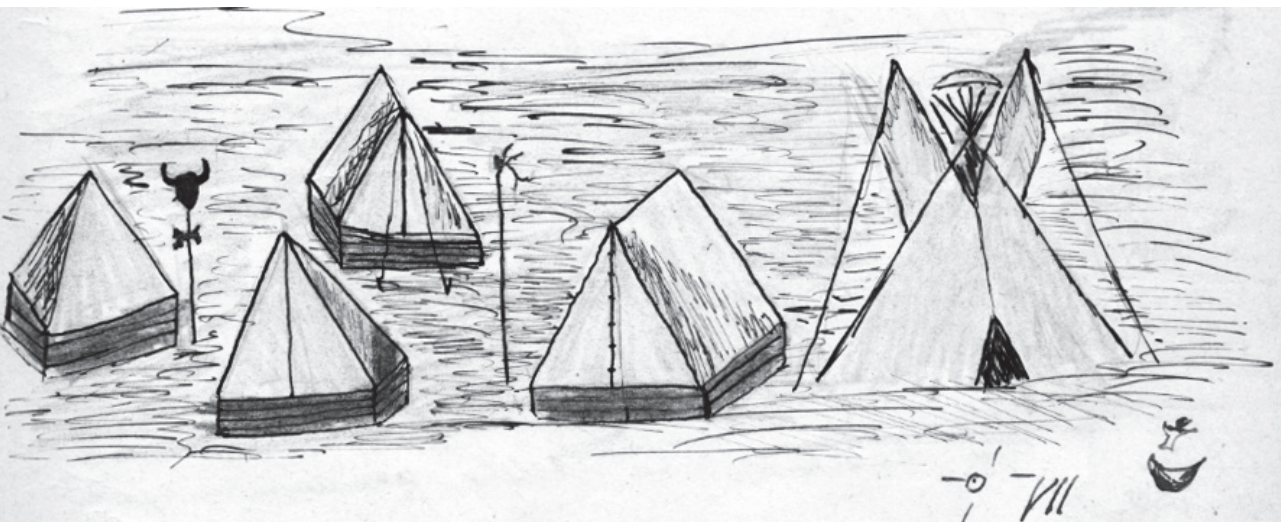
Piráť

Schůzka (30. dne měsíce sněhu)

Po obřadech začínáme schůzku. Jsou přítomni též Ičko a Otto. Šerif o mlčenlivosti ohledně obřadů vykládá. Šerif i Pirát čtou potom veselé příběhy naší družiny. Hadího muže zasvěcuje za chvíli Šerif do pokladní knížky.

Hráli jsme novou hru „Zib – zab“. Zazpívali jsme si několik písní. Na konec hráli jsme Mokasinovou hru a peškovou.

401 Historie woodcraftu u nás
M Historik

Jak kojot ukradl Slunci tabák

Apačové (White Mountain Apache).

Jednoho dne se kojot rozhodl navštívit Slunce. Slunce ale nebylo zrovna doma. Byla tam jen jeho žena. „Kde je Slunce, můj bratranec?“ ptal se kojot ženy. Ta mu jen odpověděla, že odešel pryč a ještě se nevrátil. Kojota mezitím zaujal pytlík tabáku, patřící Slunci, který visel v domě. „Přišel jsem, abych si popovídal a pokouřil se svým bratrancem. Tak mi dej trochu tabáku, ať si zakouřím, než přijde. Určitě by mu to nevadilo, jsem přece jen jeho příbuzný.“ Žena mu pytlík podala a on si potajmu tabákem naplnil svůj malý pytlíček z jelení kůže. Rychle ho skryl a ubalil si cigaretu. „Bratránek stále nikde... Myslím, že na něj čekat nebudu,“ řekl kojot a odešel z domu, aniž si manželka Slunce čehokoliv všimla.

Brzy na to přišlo domů Slunce. „Kdo tu byl?“ ptal se své ženy, když uviděl prázdný pytlík. „Někdo, kdo tvrdil, že je tvůj bratranec,“ odpověděla žena a vyprávěla mu, co se událo. Slunce se velmi rozzlobilo. „Já mu dám co proto,“ hartusilo. Vyšlo před dům, kde byl uvázaný jeho kůň Černý vítr, osedlalo ho a vydalo se za kojotem. Černý vítr uměl létat a krajinou se přitom nesl zvuk podobný hromu. Začalo poprchávat a voda pomalu smývala kojotovy stopy. Slunce ale stále zloděje pronásledovalo díky popelu, který kojot odklepával

ze svých cigaret. Nepřestávalo pršet a tabák, který kojot nesl, začal růst. Brzy se objevily listy a po nich květ. Tabák dozrál, uschl a jeho semínka roznesl vítr do širokého okolí. Když to Slunce vidělo, vzdalo pronásledování a vrátilo se domů.

Po dlouhé cestě dorazil kojot zpět do apačského tábora, kde přebýval. Tabák si nechával jen pro sebe, nikomu jej nenabízel, ani nedaroval. Lidé ho často prosili o trochu tabáku, ale kojot je vždy odehnal. Indiáni se sešli, aby se poradili, jak se dostat ke kojotovu tabáku. Nakonec se dohodli, že budou předstírat, že mu chtějí nabídnout manželku.

„Oženíme tě s jednou z našich dívek,“ řekli mu. „Vy mě chcete napálit,“ zdráhal se kojot. „Ne, nechceme. Opravdu tě oženíme.“ Postavili pro kojota nový vikiap (trávou kryté obydlí; pozn. překl.), oblékli mladého chlapce do dívčích šatů a řekli mu, aby si až do svítání držel kojota od těla. Vyrobili novou postel, kterou donesli do kojotova nového vikiapu. Kojot byl dojatý a daroval Apačům všechny svůj tabák.

Za soumraku přišla za kojotem jeho nevěsta a sedla si vedle něj do vikiapu. Kojot byl velmi vzrušený a lákal svou nevěstu do postele. Ale ta dál seděla nehnutě. Po chvíli, kdy začal být kojot velmi netrpělivý, si jeho nevěsta lehla vedle něj na

druhou stranu postele.

„Lehni si blíž,“ prosil kojot a snažil se dívky dotknout. „Ne,“ řekla dívka a odstrčila jeho ruku.

A tak to pokračovalo celou noc. K ránu se kojotovi podařilo šáhnout dívce pod šaty, a jaké bylo jeho překvapení, když zjistil, že to není žena, ale muž. Okamžitě vyskočil a křičel: „Běž pryč, okamžitě jdi ode mě. Ty nejsi žena, ale muž!“ Kojot vyběhl ven a volal na lidi: „Vy jste mě obelhali! Nedali jste mi ženu, ale muže! Okamžitě mi vraťte můj tabák!“ Ale ať křičel sebehlasitěji, lidé mu tabák nevrátili. A tak se tabák dostal k lidem.

Na motivy příběhu, který zaznamenal Grenville Goodwin v roce 1939.

Pro PSVK přeložila
Tereza Chmelová – Magazuwin
Z knihy *American Indian Myths and Legends*, Erdoes and Oritz,
Pantheon Books, 1984.
Ilustrace: Lucie Fryčová

3CC10 Vyprávění příběhu
M Besedník

Velký příběh Bílého bizona

1. kapitola

Bílý bizon žil v Šajenském táboře i se svým bratrem, který byl úplně stejný. Jako by mu z oka vypadl. Jejich vzhled byl k nerozeznání, ale jejich duše byly jiné. Bílý bizon byl vždy přívětivý, pomáhal starým, byl dobrý lovec a uměl vyprávět krásné příběhy. Zato jeho bratr Černá vrána byl vychytralý, lstivý, a když měl někomu pomoci, přemýšlel, jestli by z toho měl sám užitek. Jednoho dne se konala velká Mokasinová hra o krásného poníka. Vyhral Bílý bizon a poníka daroval staré ženě, která byla nejchudší z kmene a neměla nic kromě svého rozedraného týpí, kožešiny a starého kotlíku. Proto jí Bílý bizon často pomáhal.

Ale Černá vrána měl vztek, protože si na poníka broustil zuby. Když byla noc a všichni spali, vypravil se Černá vrána ke staré ženě a poníka jí vzal. Ale když se plížil zpátky, narazil na Bílého bizona.

„Bratře, tenhle poník je staré ženy!“

„Byl staré ženy, teď je můj!“ zašklebil se Černá vrána. Vypukl boj mezi bratry. Ostatní indiáni vylézali z týpí a pozorovali průběh boje. Nakonec zvítězil Bílý bizon a chtěl poníka odvést zpátky. Ale to se do věci vložil Černá vrána.

„Bílý bizon šel do stanu staré ženy a poníka jí vzal!“ rozkřikl se.

„Já ho viděl a tak jsem se rozhodl zasáhnout, náčelníku Šedý kojote.“

„Je to tak?“ zeptal se zachmuřený náčelník.

„Proč bych poníka kradl, když jsem ho daroval staré ženě? Bylo to právě naopak.“

„Máš pravdu, Bílý bizone, Černou vránu už znám a jeho kousky ještě líp. Proto jsem se už dříve rozhodl, že Černou vránu potrestám. Musíš odejít z naší vesnice. Takové bojovníky jako tebe náš kmen nepotřebuje!“

„Ale náčelníku...“ snažil se Černá vrána ještě bránit.

„Jdi.“

Černá vrána uraženě trhl rukou, jakoby tím chtěl naznačit, že se jednou vrátí a pomstí se.

Všichni pozorovali, jak se Černá vrána ztrácí v noční mlze.

Bílý bizon odvedl poníka staré ženě, která spala v týpí jako by o ničem nevěděla.

Zbytek noci probděl a prosil Velkého ducha, aby Černé vráně odpustil.

Ráno se vrátil do tábora. Svou kožešinu, pod kterou byl přikrytý, odložil k sobě do týpí a šel zkontrolovat starou ženu, jako každé jiné ráno. Když přišel k jejímu lůžku, pohladil jí jemně po vlasech a zašeptal:

„Je ráno, měla bys vstávat, abys přivítala nový den ranní písní.“

Žena nevníkala.

„Vzbuď se..., musíš přivítat nový den. Slunce čeká, až jej probudíme... no tak, musíš přivítat slunce, stará žena. Vzbuď se!“

„Odešla na druhý břeh.“ Zaslechl za sebou hlas náčelníka Šedého kójota.

„Dnes večer uspořádáme powwow na její počest. Potom ji pohřbíme na našem pohřebišti,“ rozhodl

náčelník. Bílý bizon na to nic neřekl. Jen ji přikryl svou dekou a vyběhl z týpí. Zastavil se až u řeky. Sedl si na břeh. Díval se prázdně na svůj obraz ve vodní hladině a byl úplně zoufalý. Zaslechl, jak ostatní v táboře již zpívají ranní píseň a tak zpíval také. Seděl na břehu řeky ještě dlouho. Potom se vrátil do tábora a sedl si před týpí. Jeho oči, dříve tak jiskřivé a krásné, teď byly bez výrazu a koukaly se nepřítomným pohledem. Po chvíli k němu přišla Ráda se směje a podala mu kus sušeného bizoního masa.

„Máš ho přece rád ne?“

„Dnes není dobrý den na smrt“ vzdychl si Bílý bizon a sušené maso si nevzal.

„Neměl bys teď být sám, bratře. Pojď ke mně do týpí. Dám ti něco k jídlu a popovídáme si.“

„Asi máš pravdu, Ráda se směje. Musím přijít na jiné myšlenky.“ Bílý bizon odešel s Ráda se směje do stanu, kde seděl její muž Má hodně skalpů. Přátelsky se objali.

„Rád tě vidím, bratře,“ usmál se Bílý bizon.

„Máš pěknou ženu.“ Má hodně skalpů se usmál jedním koutkem a podíval se své ženě hrdě do očí.

„Však jsem o ni musel hodně bojovat. Celé stádo těch nejlepších koní jsem dal jejímu otci, aby se mohla stát mou ženou.“

„A ještě to bylo málo,“ doplnila ho Ráda se směje.

Bílého bizona pohostila a povídala si s ním. Na svého muže přítom ani nemrkla.

„Nezlob se sestro, ale už budu muset jít,“ řekl Bílý bizon po chvíli a chtěl se zvednout, když v tom ho Ráda se směje chytila za rukáv košile.

„Počkej, mám pro tebe dárek,“ řekla a podala mu malý talisman na krk, naplněný vonnými bylinkami.

„Slyšela jsem, že ještě žádný nemáš.“ Bílý bizon si pytlíček pověsil na krk a usmál se.

„Máš pravdu, Ráda se směje, děkuji.“ Ještě jednou se podíval do jejích krásných očí a odešel do svého týpí.

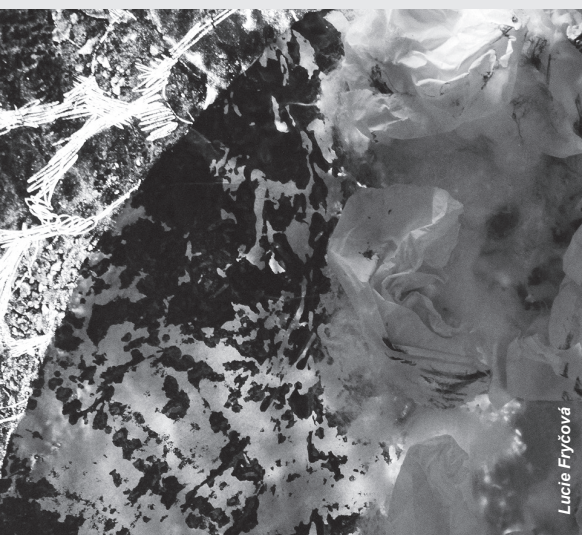
„Ráda se směje, proč jsi mu dávala ten pytlíček?“ zeptal se Má hodně skalpů nedůvěřivým a rozrušeným hlasem.

„Proč to chceš vědět, snad nemáš pochybnosti o mé lásce?“ Má hodně skalpů se zhluboka nadechl a podíval se kouřovým otvorem na nebe.

Kačka Bejčková

Poezie

Lucie Fryčová

Jsem Duchem Orla v rozletu
jsem jeho křídel rozpětím
jsem vzduch
jenž dravce obtéká
jsem láskyplným objetím.

Jsem stepí, skálou, horami
nad nimi kroužím,
ruce rozpínám
jsem kruhem Bytí posvátným
lásku svou z výšky posílám.

Jsem letem křídel andělských
o jejich kráse zdá se mi
jsem hlasem zvonků stříbrných
jsem záchvěv Ducha na Zemi.

Pavla Ziková

Před svítáním

Teď na nic nemysli,
jenom se dívej do tmy a do noci,
bez velkejch emocí.

Na stromy, na cesty,
na lidi,
na nebe plný popelu.

Jenom tak z plezíru
zahraj si na schovku
před sebou samým
a já tě najdu
– před svítáním.

Tulák z polí

Potkala jsem na ulici
cestou domů
vlastní osud.
Vypadal jak tulák z polí,
podivín – no, nebyl odsud.
Volal na mě – jak mě viděl:

„Slečno, prosím, pojdte blíž!“

Dal mi papír, inkoust, pero
a pak dodal: „No tak piš!“

Noční bdění

Až projdeš nocí tam i zpět
a poznáš věci nepoznané.
Najdeš sám sebe na konci cesty,
kde oheň věčný plane.

Kateřina Chvátalová – Ileyawin

Těší mě, aneb hravé seznamování

Dnešní herní okénko je věnováno seznamování a *prolamování ledů* ve skupině. První tři seznamovací hry jsou nenáročné na přípravu, ke dvěma z nich potřebujeme jen papír a tužku pro každého hráče.

Akronymy

Účastníci hry mají pět minut na to, aby přišli na osobní důležité informace, které korespondují s písmeny v jejich křestním jméně (nebo přezdívce, lesním jméně).

Po kruhu se pak každý představí ostatním pomocí textu, který vymyslel (a případně si zapsal na papír).

Jeden příklad pro pobavení: „Ahoj, já jsem Karel. K jako Kabát, moje oblíbená skupina, A jako angličtina, jazyk, který se celý život marně učím, R jako raketa, kterou jsem chtěl vždycky letět, E jako Ester, dívka, do které jsem se zamiloval, L jako lichotka, protože těmi mě obvykle lidé zahrnují.“

Nemusíme trvat na přesném dodržení písmen. Například u človíků s lesními jmény můžeme W nahradit jednoduchým V nebo Y měkkým I apod. Písmeno nemusí vždy zastupovat podstatné jméno, ale i sloveso (např. „M“ jako miluju přírodu a stromy).

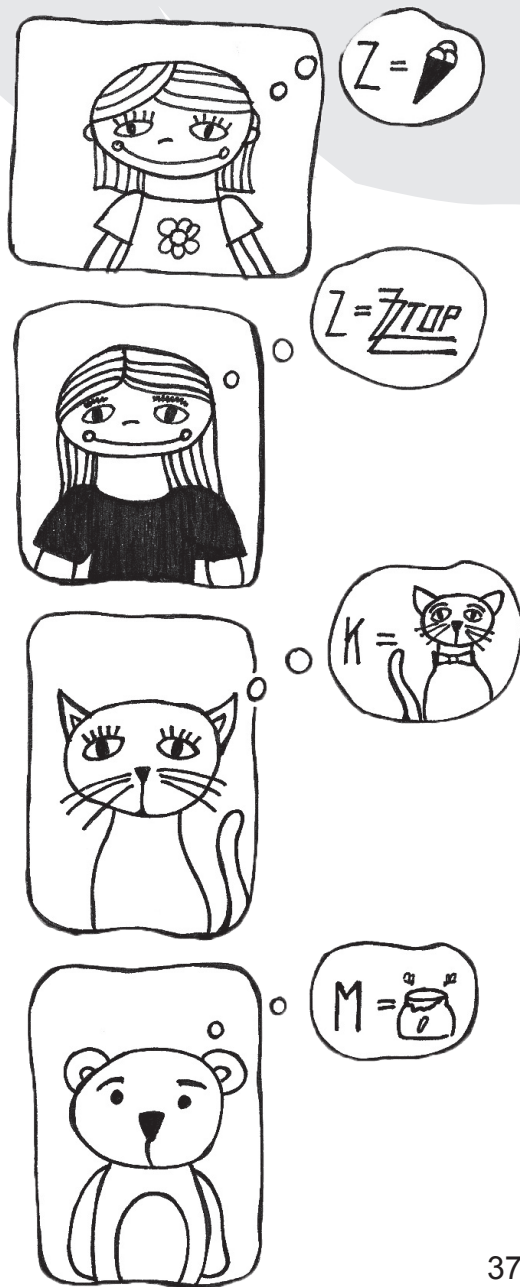
Jak jsme stejní, jak jsme jiní

Každý hráč dostane tužku a papír, na který si vytvoří tabulku obsahující tři sloupce s názvy **jméno** – **podobné** – **rozdílné**. Následně chodí účastníci mezi sebou a zaplňují tabulku získanými informacemi. U každého člověka si zapíše jméno a najdou něco, co mají společné a v čem se naopak liší.

Před začátkem hry upozorníme účastníky, aby žádnou odpověď nepsali dvakrát. Pokud najdou druhou osobu, se kterou sdílí lásku k přírodě, ať zkusí přijít ještě na něco jiného, co mají společného.

Otáčející se kruhy

Účastníci se rozdělí do dvou stejně početných skupin. Ty se usadí na židle sestavené do dvou kruhů tak, aby jednotliví účastníci seděli ve dvojicích naproti sobě.

Na pokyn vedoucího spolu dvojice zapředou rozhovor na dané téma (místo, které bych chtěl navštívit nebo na které bych se chtěl vrátit, nejchutnější jídlo, oblíbená kniha, film, píseň, ...), které vedoucí stanoví. Rozhovor probíhá tak, že nejdříve hovoří dvě minuty jeden z dvojice a druhý poslouchá. Po dvou minutách se role vymění (na čas můžeme upozornit např. pomocí bubnu).

Po skončení rozhovoru si účastníci sedící v jednom z kruhů přesednou na sousední židli a získají tak nového partnera na další rozhovor.

Pokud pracujeme s příliš početnou skupinou, je možné hru urychlit přesedáváním ob jednu židli.

Další seznamovačku si můžeme zahrát i ve skupině, ve které se známe, ale chceme přesto o druhých zjistit něco nového.

Batůžky (možná woodcrafterská modifikace na krosny či kletry)

Každý hráč dostane arch papíru s obrázkem batůžku (kletru, krosny). Úkolem každého je na svůj list s batůžkem napsat o sobě tři věty, z nichž jedna je nepravdivá. Své zavazadlo si nechá přišpendlit na záda tak, aby na něj ostatní viděli.

Jakmile jsou všichni účastníci *obatůžkování*, vydají se na cestu, při které si přečtou informace na zádech ostatních a čárkou označí vždy tu větu, o které si myslí, že není pravdivá, a to každý každému na jeho batůžek.

Na závěr účastníci vybalí svá zavazadla v podobě vět a vyhodnotí, zda ostatní odhalili lživou informaci, následuje společná diskuze nad výsledky.

Pokud už jsme se seznámili natolik, že nám není nepřijemný přímý fyzický kontakt s ostatními ze skupiny,

můžeme si zahrát následující kontaktní hru. V literatuře jsem ji našla pod názvem „Člověče, nezlob se,“ u nás v kmeni ji ovšem hrajeme jako „Přesedávanou“ a vždycky se u ní dost nasmějeme.

Přesedávaná

V místnosti postavíme do kruhu tolik židlí, kolik bude účastníků hry. Ti si na židle následně sednou a dobře si je prohlédnou, je to místo, na které by se měli v co nejkratší době zase vrátit. Každý pak obdrží (vylosuje si) barvu ze sady hracích karet (srdce, piky, trefy, kára), nebo skutečnou barvu podle pastelek, nebo čísla 1–6 z hracích kostky atd. My jsme na Nadílce tahali karty s obrázky – sněhulák, stromek, kapr, kometa.

Při vlastní hře pak vedoucí hry svižně losuje a označuje taženou barvu (obrázek, číslo). Všichni majitelé dané *barvy* si ze svého místa přesednou o jedno místo vlevo. Na určeném místě ale zpravidla někdo sedí, posadíme se mu tedy na klín (popřípadě na několik klínů, pokud už je židle obsazena více účastníky).

V případě, že některý hráč, je majitelem tažené *barvy*, ale na klíně mu sedí někdo jiný, je blokován a poposednout si tedy nemůže.

Účastníci postupují v kruhu stále vpřed. Hra končí, když první z účastníků usedne zpět na své původní místo, a to přímo na volnou židli (nebo třeba polštář či složenou deku na trávě). V případě, že je jeho místo obsazené někým jiným, musí v postupu kolem pokračovat dále.

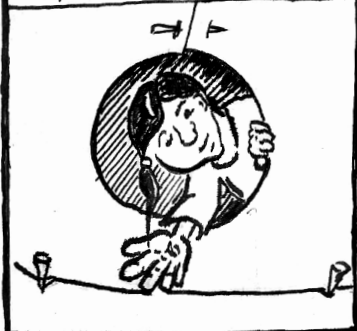
4L1 Hry ve kmeni
M Rádce

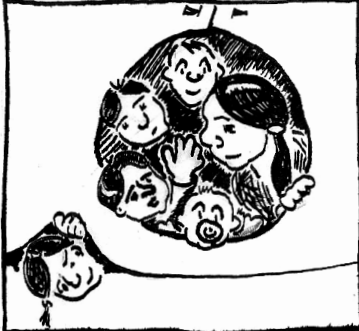
Tomáš Koubaček – Okeya

TEČAN *Legenda Velkých Her* KOJOT

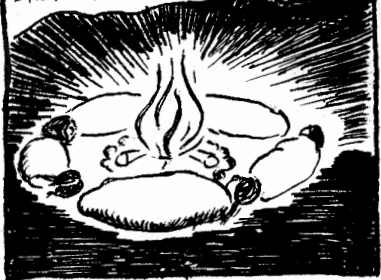
STARÝM RODIČŮM SE NARODIL
CHLAPEC JMÉNEM TEČAN

POTÉ, CO SE MU NARODIL
PÁTÝ BRÁŠKA, ZEMŘELI.

JEDNOU VYRAZILI NA LOV, NIC NEULO-
VILI A TAK SE NA NOC
UTAĚOŘILI A TEČAN
DRŽEL HLÍDKU

Z POVZDÁLÍ HO SLEDOVAL ÚLISNÝ,
PROHNANÝ, SLIZKÝ KOJOT

KOJOTE, BĚŽ SEŽRAT NĚKOH
JINÉHO, SAMI NEMAĚE
CO DO PUSY

KOJOT TEČANA ALE JEN TÍŠE
OBEŠEL A UŽ SE HNAL K JEHO
SOUROZENCŮM

I TEČAN BYL ALE V BOJI
ZANĚN

RÁNO SE TEČANŮVI ZAČALY PO TĚLE
OBJEVOVAT DIVNÉ SKVRNY

KROMĚ SKVRN DOSTAL I SILNOU HOREČKU
A NĚKOLIK DLOUHÝCH TÝDNŮ LEŽEL

SOUROZENCI SE O NĚJ VZORNĚ STARALI.
TEČAN SE UZDRAVIL Z HOREČKY
ALE STÁLE CHODIL ZAHALENÝ
A JAKOBY BEZ DUCHA

KOHO SE DOTKL, NA TOHO
PŘESKOČILA JEDNA
Z JEHO SKVRN

JAK SE DAŘÍ
ŠEDÝ MEDVĚDE?

TAKHLE SE NEZDAR
A SMUTEK ŠÍŘIL
CELOU VESNICÍ

AŽ ZASEDLA RADA STARŠÍCH
A ROZHODLA ...

TEČAN MUŠÍ
PRYČ!

HAU

HAU

HAU

ZA ÚPLŇKU
↓
HO SOUROZENCI ODVEDLI
DO JESKYNĚ A VCHOD
ZAVALILI KAMENEM

ŠKVÍROU
MU TAM
PODÁVALI
JÍDLO

ÚUU

PUŠTE
MĚ
VEN!

PO NĚKOLIKA DNECH PŘESTAL
TEČAN JÍST A JEN MEDITOVAL

OOHMMM...

JEDNO RÁNO PŘI RANNÍ PÍSNÍ
SI NAČELNÍK KHENE VŠIML
NEKONČÍCÍHO PROUDU BUBLIN

TO SE TEČANOVA NAKAZA
ROZNAŠELA VĚTREM DO CELEHO
SVĚTA

A TEĎ
I MEZI
NA'S!

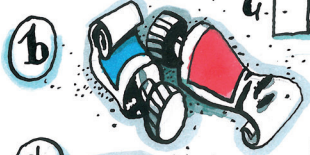
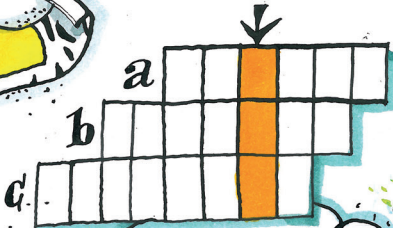
ČIKO
A
MOKROUŠK

Woodcrafterské cvičení bystroti, podčepicovosti a otevřenosti hlavy

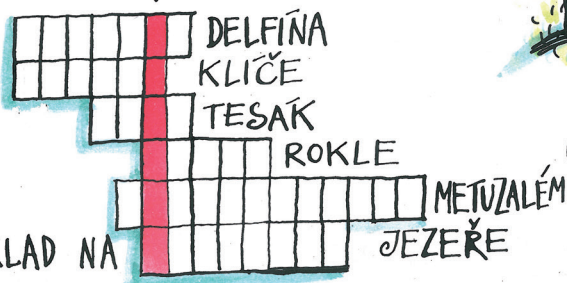
aneb Hlava mení jen na čelenku

1. Urči správně výsledné barvy a tajenka ti vyjeví jednu z nejčastějších činností indiánského muže. Pomůžeš najít rychle cestu?

3. Dopln správně názvy knih a v tajence se objeví příjmení toho, který by naše hádanky vyřešil jak se říká "s prstem v nose."

Modrý jííl na břehu potoka, který indiáni používali jako modré barvivo.

4. A) Jakou barvu má nejdražší známka světa?
B) Jaké kratočase nosil Červenáček?
C) Jakou barvu mají květy Petřklíče?

5. Víte o jakého indiána se jedná?

D) Vybarvi správně znak lesní moudrosti.

